Масса а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

СЕРЛАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета а Нохч-ГIалгIай АССР-а оргкомитета а орган

Ера 1 август 1957 шу № 10 (2125) Мах 20 кеп.

Дог раьза хинна, бокххача безамца тIаийцар Москвас Дерригача дунен кагийча наьхеи студентаийи VI-ча фестивале кхыча мехкий делегацеш

Ленина къамий политикаца къамашта юкъера барт-безам чIоагIлургба

Газето ший берригa болх Марксеи Ленинеи дешарца-Iилманца бе беза. Марксеи, Ленинеи дерригa дуне а дунен тIа мел бахача наьха истори а боахам а, культура а, кхы царна юкъера шедола гIулакх а дика техка Iомадаьд. Иштта, уж масса а мехкара къамашта юкъера шедола гIулакх Iомадарца гучадаьннад царна, дерригача дунен боахам а культура а, дунен тIа мел бахача наха а юкъера кхы дола дика гIулакхаш а бакъдолчунца нийсхонца мара тоадеш лакхдеш дIадахьа никъ боацалга.

Цудухьа болхлойн, къахьегамхойн, тоIадаь бокъо йоаяь доахкача къамий доттагIий — баьччаш а хинна, царна хьалха а этта, цар хьийга къа дуача, царна низаш деча моастагIашца — капиталисташца а, помещикашца а, кулакашца а, кхыболча цIиймергашца а мамогва чIоагIа къовсам — тIом лелабаьб цар.

Марксеи, Ленинеи бакъдолча нийсхон Iилманца лелабаьча къовсамои, тIемои советски мехка социализм а оттаяьй из коммунизманга бугаш а латт, адамий демократен мехкаш кара цIиймергаш эша а баь, цига болхлойн къахьегамхойи Iаьдал а оттадаь, ужаш социализм оттаеча новкъа а даьхад.

Марксеи — Ленинеи Iилма бакъдари нийсхош я, цунца бе беза газето ший болх.

Вай Нохч-ГIалгIай республика дукха къамаш дахаш я. Цун боахам а, культура а, кхыдола гIулакхаш а дика, сиха тоалургда, лакхлургда дерригa къамаш безаме барттайна болх беш дахаш хилча. Дерригa а къамаш тоам-барт болаш, безаме дахарг да, Ленина къамий политика бокъонцабакъдолчунца, нийсхонца чакъяькхача. Ленина къамий политика йоах:

— Дерригa къамаш зIамига дараш а доккха дараш а, цхьатарра нийса бокъонаш йолаш да, цхьаккха а къам сов-эшаш бокъо йолаш хила мегаргдац цхьанна а къамагахь цхьанна а гIулакха, хIамана цхьаккха тайпара а гучахь бе бокъо яц. КъайлагIа а гучахь а гIулакхаца, дешаца, кхыча хIаманца озабезам белга крепостной бокъо я яьхад Ленина.

Масса а долча къами, зIамигачун а доккхачун а, ший гIулакхаш ше леладе бокъо я, цхьанна а къама бокъе яц кхыча къаман гIулакхашта цхьанна тайпара а юкъе гIерта.

Массадолча къаман, зIамигачун а доаккхачун а,бокъо я ший къаман автономни республика хила.

Иштта я Ленина къамий политика.

Из Ленина къамий политика толха а яь, нохчийн гIалгIайн, гIалмакхойн, къоаршойн, боалкхаройн шоай автономни бокъонех а маьхках а баьха Средни азе баха бахийтар Сталина культ личносоти йолча хана.

Из гIулакх Ленина къамий политикаца а доацаш, харцахь хилар гуча а даьнна, ССКП ший съезде яьча решенешца тоадаьд, XX съезда решенеша йоах:

— Партес ший къамий политика лела а яьй лелаеш а я, Ленина хьехамо яххача тайпара. Цо йоах, социализмо къамашта юкъера эргалонаш дIа ца яхарал совнах, хIара къаманна юкъерча дерригача гIулакхий лоархIам а беш, шедолча къаманнеи, халкъаннеи боахам а культура а масса йолча оагIорахь дегIа йоалае, тоае еза. Партес ше дIахо бу болх, мамогга цу дерригача гIулаккхий лоархIам беш бе беза.

Уж XX-ча съезда Марксеи Ленинеи Iилманца нийса йоагIаш йола, къамий политикан решенеш кхоачашъеш, ССКП ЦК-си советски правительствоси соцам баьб Нохч-ГIалгIай республика юхаоттае, аьнна, цу къамий боахами культуреи мамогга сиха лакхъе тоае йиш хилийта.

Ленина къамий политика, дIахо беча балха юкъе вай нийса бакъдолчунца цхьанна а къамангахь цхьаккха а тайпара озабезам боацача нийсхонца чакхъяькхача, вай мехка дахаш дола дукха къамаш цхьа дезал санна барт тайна безаме, шоай боахами, культуреи дика лакхъеш, тоаеш дахаргда.

Вай республике дахача дукхача къамашта юкъе, цхьабола нах ба, уж къамаш барт тайна безаме дахалга ца дезаш, царна юкъе доацар дувцаш, метташ детташ цу къамашта юкъе моастагIал долла гIертача харцахьарча воча нахаца, мамогга цар лелабу тийшаболх гучабоахаш, къовсам лоаттабе беза коммунисташа а, комсомольцаша а, кхыболча советски наха а.

Дикеи вои къамаш хилац. Масса а долча къама юкъе дика а во а нах хул. Къамашта юкъерча воча наьха, берригача къахьегамхой моастагIий, тийшаболх ба адамашта юкъера барт-безам телхабер. Цу масса а долча къама юкъерча воча нахаца къахетам боацаш къовсам лоаттабе беза дикача наха. Цунна мара, халкъашта юкъера во гIулакхаш дIадаргдац, ужаш барт-безам болаш, цар боахам а культура а беркатаца лакхлуш, тоалуш даргдац.

Вай республика юхаоттаярца, шоай даьй мехка цIабаьхкача вай наха, мамогга сиха шоашта цIеноош де а деза, цIеноош деш воал со, аьнна, ца Iещ, тIехьа ца буташ колхозашкареи совхозашкареи болх бе а беза, шоай лоалахошца, кхыча къамашца Iи мерца йолош, къамаьл хоза долаш, гIулакхаш дика долаш безаме бахар леладе а деза. Цох беркат даргда наха а мехка а.

ССКП Райкомашеи райисполкомашеи хьабаларца республикан сийлен доска тIабохийт хьажкIишта силосовани еча лакха хьокхамаш даьха хьалхле лелаю комбайнераш:

Даниленко Д. З. — Надтеречни совхоза комбайнер, 180 га хьакхаьй, 1.720 тонн силос чуйолалга Iалашдаьд, дийнахьара боарам шозза дукхагIа тIехкхоачашбу.

Колесников Н. И. — Надтеречни совхоза комбайнер 150 га хьакхаьй, 1.400 тонн силос чуйоллалга Iалашдаьд, дийнахьара боарам цаI—ах совх тIехкхоачашбу.

Милованов Д .С. — Гудермесски МТС-а комбайнер, 130 га хьажкIиш хьакхаьй, 1350 тонн силос чуйоаллилга Iалашдаьд, дийнахьара боарам цаI—ах кхоачашбаьб.

Чередник Ф. Т. — Гудермесски МТС-а комбайнер, 88 га хьажхIиш хьакхай, 605 тонн силос чуйоллилга Iалашдаьд. дийнахьара боарам цаI ах кхоачашбу.

Супрунов Г. С. — Кировски МТС комбайнер 82 га, хьажкIиш хьакхаьй, 970 тонн силос чуйоллилга Iалашдаьд, дийнахьара боарам цаI ах тIехкхоачашбу.

Советски Союзе гIолла

В. И. Ленина памятника хьалхашкара зизаш

Киевски вокзала лакхача тховнашта кIал латташ да дунен тIа эггара хьалхара Советски паччахьалкхе хьаьйча В. И. Ленина памятник. Памятника хьалхашка зизай букеташ да Уж бIаьш а. Къаьгга лепаш да розаш, георгинаш, гладиолусаш, гвоздикаш, флюксаш. Цига да — ромашкаш, василькеш.

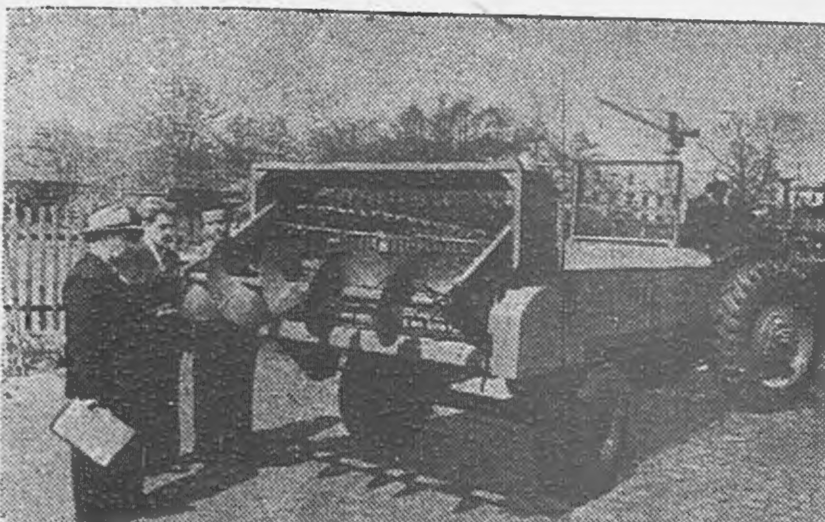
Дукха ха йоацаш уж букеташ бе йоахкар селхан дог айдаларца москвичаш тIаийцача фестивале дакъалоацаш болча итальянци, французи, бразильци, индонизийци, болгарий румыни, сирийци.

Цхьанне, шоллагIчо, кхоалагIчо... делегацен членаша памятника тIа а ухаш хIанзза доттагIий бера хьаийца букеташ Iодехк.

Шортта, сабаре зизаш Iодохк Женеверча Жюльяна Корбас а. Из безамца хьеж довзаш долча Ленина сибатага, Мала ва Швейцаре, массехк шера цу мехка ваьха Ленин ца вовзаш?

— Сона Ленин дукха веза, машар безаш хиннав из, — йоах Жюльянас.

Технике керда дараш

Латвийски ССР. «Балтсельмаш» яхача рижски заводе кийчъяьй тракторо дIаувзаш болх беш йолча удобрений дIатувсача машина опытни образецаш. КхайтIа цун скорость сахьата ворхI километрага дIакхоачаш я, хIаьта шин тоннага кхаччалца мухь а лела бу цо. Нормах йоагIача тайпара удобрени дIа-юха хьожае йиш йолаш а я из машин. Цу машинаца бархI сахьата нийс гектар тIа удобрени йилла йиш я.

Сурта тIа: тIайотташ а тIеЦу кердача машинно торо хулийт ялат хьувкъилга Iалашде.

Сурта тIа: тIайотташ а тIерайоахаш долча балхай механизацен къаьсттача конструкторски бюро группа начальник Верстак В., ведущий конструктор Салминьш М., цеха начальник Керчь М. испытаний яьчул тIехьагI универсальни машинага хьежаш ба.

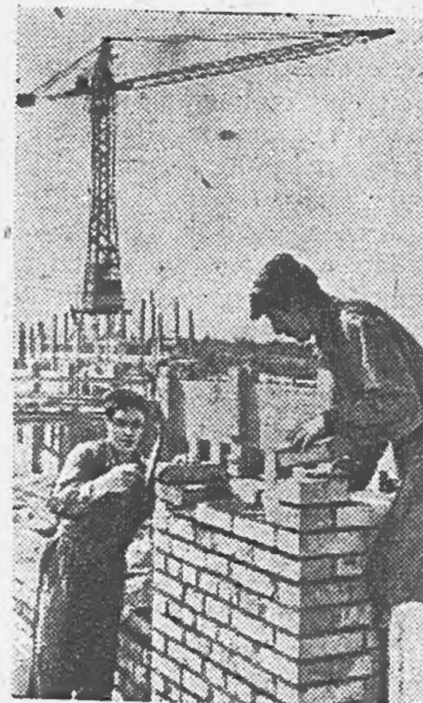
Л. Пантуса фото.

Афганистана паччахь Мухьаммед Захьир шах Москве юхакхачар

29 июле Iуйран Советски Союзе гIолла го а баьккха Москве юхакхаьчар Афганистана паччахь цун возалле Мухьаммед ЗахIир шахи из накъа воахаш бола афгански паччахьалкхен деятелаши.

Афганистанеи Советски Союзаи байракхашца хозъяьча Ленинградски вокзале афгански паччахаьана накъа баьхкабар новкъостий Булганин Н. А., Г. К. Жуков, СССР-а доазал дехьарча гIулакхий Министра заместитель Семенев В. С., кхыбараш а.

Иштта вокзале бар СССР-ча Афганистана посольствон персонал а, кагийча наьхеи студентайи Дерригдунен VI фестивале ена Афганистана кагийча наьха делегаци а. Афганистана паччахьа Советски Союзе гIолла го боаккхача хана из накъа ваьха СССР-а лакхерча Совета Президиума Председатела заместитель Тарасов М. П., кхыбараш а Москве юха кхаьчаб.

Братски ГЭС хьалъяр. Сийлахь-йоккхача Октябрюки социалистически революцен 40 шу дизара сийна ях оттаяь къохьегаш ба, Советски Союзера деррига адамаш санна, Братски ГЭС хьаеш боахкараш а. Листача тайген Анзеба яхача юрта Братски гIишлой—монтанни управленес хьалъеш латт цу районе эггира йоккхах йолча дахчан хIамаш еча комбината цехаш. 500 эзар кубометр лоархIам болча хьунах хIамаш е тарлургда цун.

ЧIоагIа низ бола биъ херх чуотторг болаш йолча, херх хьоккхача цеха пенаш хьалдетта доалаш латт. Из цех хьалъеш я хьалха латта И. С. Багута бригада.

Сурта тIа: каменщикаш А. А. Свидерскии (аьрдехьарвар) С. Т. Кузнецови херххьоккхача цеха пенаш хьалдотташ боахк. Царха хIаране шой задани 200 а, кхы дукхах а процент кхоачаш ду.

Э. Брюханенко фото.

Фестиваль хьайийлай

28-ча июле вай Даьхен столице хьайийлай Дерригача дунен кагийча наьхеи студентайн VI фестиваль. Москверча улицашкеи майданашкеи бIайхача михаца ловзаш дунен тIа мел йолча паччахьалчхений яраш хIана яц аьнна байракхаш я. Машареи доттагIлени праздника вайцига хьаьший бахкийта 120-ел дукхагIа пачинхьалкхенаш я. Цар байракхаш я уж ахкан михаца лепараш.

Ма къаьга, ма хоза яр-кха Москва фестиваль хьаеллача деношка. БархI бIаь шу хьалха ше юллаш эггара хьалхара цIа дегIача денз хIанзолца хьа Москван улицаш тIа селлара къаьга барзкъаш, зизаш, селлара дукха тайп-тайпара наьха метташ хиннадале тамаш я.

Наха леду метташ дукха тайп-тайпара да, уйла массане яр а цаI я — машари доттагIали, доттагIали машари.

Хьаьша-даь гIулакх тIехдаьнна дика деш моквичаш хилар гIоздаьна хилара хьахонташ массах сурт отт улицашка а, тIабаьхка хьаьший шоашта деча гIулакха раьза хинна, дог укх деношка! Китайски студент мархIа кхет московски болхлочоа, Африкера ена хилча мегаш йола негритянка тIакхийтте барт боакх Трехгорке кIадаш деш йола кердача кхалсага. Царна а вокхарна а бIаргех хий ух. Дегаш гIоздаларах ухаш дола хий.

ВIалла а аца яйна тайпа автобусаш я тахан Москван улицашка гураш — баьццара, сигал-бесса, IажагIа, мора, сийна бос а болаш автобусаш я уж, фестивала белгало тIа а латташ. Фестивала сийна уж тайпа 130 автобус арахийцай столицерча автозаводерча кагийча наха. Автобусаш Ярославски шоссе тIа гIолла дIа йолх. Ботанически сада юххе латтача кагийча наьха тоабанна автобусаш нийсъелча цIогIарч доал:

— Маьрша дахалда шо, москвичаш!

— Сийле хийла фестивала города!

КIалха латтараша, цхьанне луш санна, массане а цхьа тарра жоп лу:

— Марша доагIалда!

— Моаршал хилда китайски доттагIашта!

Китаера баьхка кхал а маIа а кагий нах ВСХВ-на гаьна йоаццаш йолча гостиницай городке болх. Циггача дIанийсъеннай Индера, Индонезера, Вьетнамера, Японера яьхка делегацеш а.

Доазол дехьара баьхка хьаьший ийца гостиницашка йолха машинаш накъа йоахаш, хьаьшашта гIоздаьннача дегашца духьал баьхка эзараш, эзараш москвичаш ба улицаш хьалйизаь. Форд санна хьаэттача гIозбаьннача наха юкъеда халла мара дIайохлац машинаш. Кулгаш лувцилга, мархIа лелхилга, барташ доахилга. ЛаьрхIа саг варгIвоацаш, ма доккха да-кха наьха гIадбахар!

Фестивале баьхка делегаташ ца кхоачаш Москве цхьаккха моттиг а яле тамаш я укх деношка. Ужаш гу Кремле, ЦIеча майдан тIа, юрта боахаман а промышленностан а выставкашка, паркашка, студентш а къоеа болхлой а болча хьоашала баха. МалагIа моттиг я тахан делегацеш ца кхоачаш!

В. И. Ленина цIерах йолча Центральни стадионе хилар фестиваль хьеллар. Ерригача города йIоаххал ЕрригцхьоагIон юрта боахаман выставкагара баьнна Лужнникашка кхаччалца бола 20 километр бIаьха из къоначар никъ ма хозбаь бар-кха москвичай кулгаша.

Николаевка яхача станцен платформа бIаргагу фестиваль хьаеллача бодача наькъ тIара. Фестиваль хилалехьа долча деношка цу станце йотта а йотташ дIаихай ялат чуэца болха добровольцаш йица уха комсомольски эшалонаш. Ялат чуэцача хана Москвера а Московски областера а 22 эзарнел совх студенташ а къона болхлой а бахаб аханза даьда баьш тIакIалтIа теха карадерзадаьча районашка.

Восстанен майда. Лакхача цIеной сийрдача пен тIа хьаотт бехача кирпишкий пена сурт. Цу тIа — дунен тIара шоллагIа тIом болча хана йохаьйча городай Варшаван, Берлина Хиросиман, Сталинграда, Нагасакен, Ковентре фотографеш (сурташ). Цу пен тIа да гIайгIа, бала кхаьча латтача наьна сурт. Цо дагадохийт тIом юха хилийта йиш йоацилга.

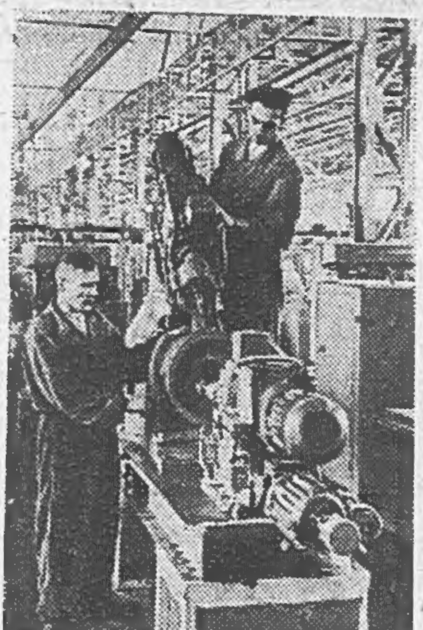
БIаь эзараш хиллал болча москвичаша дакъа лаьцад шоай город фестивалага кийчъеш, хозъеш. Деррига дог-уйла цунна йолаш баьб из болх болхлоша, студенташа, кагийча наха, художникаша.

Хьалха дIаяхача хана Бухаресте, Будапеште Праге, Берлине, Варшаве хиннача кагийча наьха фестивалай дильмаш тIара нийта сурташ дола ленташ а тIахьоарчадаь лаьттан шара макет я лаккха урах яха майдан беша гуш.

Массах, массах сурт да тахан Москве гуш дар!

Столицен улицашка вIаший чоал даьха кулгаш а долаш, дегаш гIоздаьнна сеакъердаме лелаш ба эрсий, китайцаш, полякаш, албанцаш, неграш, индусаш, французаш, вьетнамцаш, кхыбараш, кхыбараш. Ужаш берригаш а вIашагIкхийттаб дерригача дуненна сердал телача йоккхача городе, вIашагIкхийттаб сийлахь-доккхача дикача гIулакха — дерричага дуненча мел долча къамашта юкъе машар а доттагIал а оттадара гIулакха.

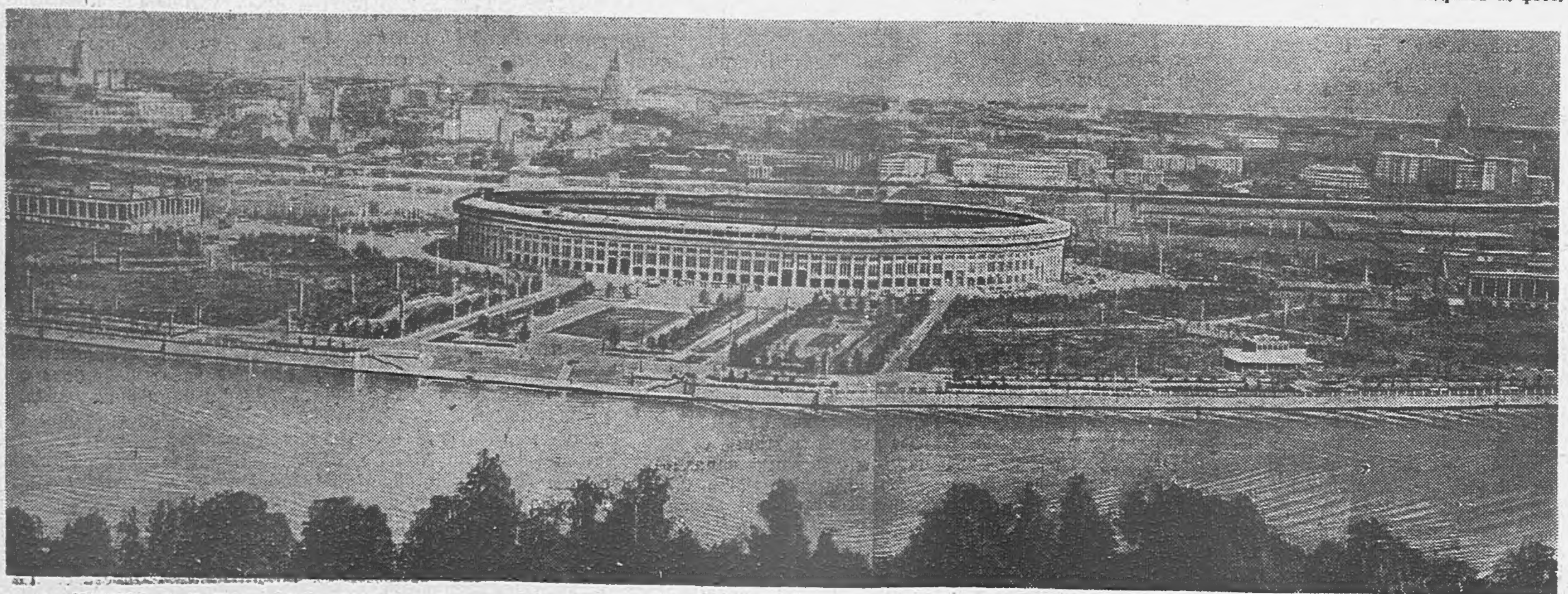
«Машар, доттагIал эш дуненна» — цу доккха маIан долча дешашца чакхйоал Москвера Дерригача дунен кагийча наьхеи студентайи VI фестиваль .

Украински ССР. Комбайнай моторaш арахецаш йолча харковерча «Серп и молот» яхача заводе оттаеш латт керда лакха овсарле йола машенаш.

Сурта тIа: бригадир Аргунов П. Д. (аьттехьа) комбайнай двигатели маховикаш тоатедаши йола агрегатни полуавтодаши йола агрегатни полуавтомат нийсъеш воалла слесарь Сухоруков П. И. кердача станоко кхозза лакхъергъя из маховик тоярах болча къахьегама овсарле.

Андреева Е. фото.

МОСКВА. В. И. Ленина цIерах йола Централльни стадион. Укхаза хилар Дерригача дунен кагийча наьхен студентайн VI фестиваль хьаеллар.

Преображенскеи Портеран сурт.

Дуне мел латт адамий дегашка вахаргва

ХАНПАША НУРАДИЛОВ

Кастта пхийтта шу доалл Нурадилов Ханпашас сийлахьбоккхача Даьй-мехка тIем тIа вайна дукхаезаш йола советски Даьхе бахьан долаш ший корта Iобиллаь. Ха-зама дIа ма яхайий, аьнна, лаьгI-м мухха-гIа а еннаяцар цун сийле, вешта, дукхагIа советски адамий кер чу дужаш хьадоагIа нохч-гIалгIай сийлахьча лаьчо Нурадилов Ханпашас тIем тIа лелладаь гIулакхаш. Цу тIем тIа пулеметчико-Ханпашас 920 фашист вийр.

Гитлеровски фашисташ беннабар вайгара мохк дIабаккха, кортамукъале езаш дола советски адамаш лоалла оттаде. Цхьабакъда, вайгара лаьтта а мохк а дIадаккхара меттел, царна вай лаьтта балар хилар. Из даьраш бар тIем тIа латаш лаьтта вай сийдола тIемахой а тыле фронт хьалкхоабаш хинна вай беррига къахьегамхой а.

Из толам баьккхача эзараш а миллионаш а болча советски тIемахошта юкъе массаза а къаьстта еза йолаш йоахаргья сийдолча тайпара цу тIем тIа венна волча, кортамукъале дукхаезаш долча нохч-гIалгIай адамашта юкъера хьаваьнна волча Советски Союзан турпалхочун Нурадилов Ханпаший лергйоаца цIи.

Тахан оаха лоацца тхоай газета тIа тох Ханпашас баьча тIемах лаьца дола дувцараш.

Цо вийнав 920 фашист

ТIемахо-турпалхо, тIемахокер, тIемахо-лаьча — иштта я тIехваьнна волча пулеметчика, гварден старши сержанта, комсомольца Нурадилов Ханпаший бокъонца йола цIи.

Майрачарел майрагIа, денал дарел денал долашагIа вар из. Даьй-мехкан лаьча, лоаман кер Нурадилов ший даьхе езаш вар ший дерригача сица, дегца. МоастагIчоа майра тIаводаш вар из, тIехьашкахьа юха ца верзаш. Валаро кхеравеш вацар Ханпаша, цо кхерадора валар.

Турпалхо къонахчал шийха доаллаш вар. Нохч-ГIалгIай мехкара фронте вена из, ший нохчий къаман майрали лаьчали, цун денали къонахчали шийха доаллаш вар. Кавказан къонахаша хьалха леладаьча доккхийча тIулакхашта тарвала гIерташ вар сийлахь турпал Нурадилов.

Берригаш а мо мара, белгалвала гIерташ вацар Ханпаша. Юкъерча дегIареи сонта воацаши вола из ший гIулакхаш дувцара тIера вацар, цхьабакъда, дисциплиней ший пулемети чIоагIа дукха езаш вар из. Дуккхаза а моастагIчоа духьал увтташ, массаза а котало шийгахь йолаш вувлар из тIема юкъера.

Ший пулеметаца Нурадиловс вийнав 920 немце, хьаьккхай мостагIчун 7 пулемет, плен воалаваьв 12 фашист. Алхха тIеххаьрча тIем тIа вийр Нурадилов Ханпашас 200-нел тIех фашист. Шозза чов а хинна, Iоухаш цIий а долаш низ беха ше воллаше а, валлане а тIехьашка ца воалаш духьал лаьттар из.

Юххера патрон кхоача яллалца йийлар цун пулемет, тIагIертача фрицашта пхорч тIамехкадеш.

Ший даьй-мехка сийдола лаьча санна велар турпалхо, цхьабакъда лергдоацаш да цун тIема гIулакхаш. ЦIеча байракхан орден, ЦIеча Седкъан орден яларца белгал-даьккхар правительствас турпалхочун тIема гIулакхаш. Нурадилов Ханпаший цIи доккхалца йоахаргья берригача мехко а дерригача советски адамаша а, БIаьшерашка яхаргья цун сийле!

Хьажал тIемахочун, турпалхочун, лоаман лаьчан, пулеметчика Нурадилов Ханпаший суратага. Кавказа турпалхочун, нохчий къаман виIий тIема гIулакхех тIем тIа хьокхам хилба хьона а хьа новкъосташта а. Топ чIоагIа кхаба бе, цIе тIемахо! Гвардеец-комсомолец Нурадилов мо сий долаш хье а вувцийта ерригача фронте гIолла. Хьай тIема гIулакхех дувцараш арадаргдолаш, царех иллеш доахаргдолаш, чIоагIа лата моастагIчунах. Даьхе хоах догдоахаш я, тIемахо, хьа низах, чIоагIалах, къонахчалах тешаш я. Хьажалаш, эсала ма хилалахь! Лергвоаца турпалхо Нурадилов Ханпаша санна майра хилалахь тIем тIа, кхерам фуб ца ховш хила, нохчий къаман сийдола воI санна тIем тIа валарал майрра котвувлаш хила.

Немцечо вийнав турпалхо-пулеметчик.

Немце ве Iа, тIемхо, сихагIа а дукхагIа а боабе, хIаьта хьо котваргва. Даьхено сий дергда хьа, бIаргах хин тIадамаш Iолеге а, наноси сесагон баркал аргда хьона. Толам хьа бе боалл, хьажалахь, дIа ма хецалахь из—моастагIа ве.

Немецки дакъий дукхагIа ме хул, толам а гаргагIа ба, цхьаккха а фриц дIа ма вахийта, ве из!

Фронтан политуправлени.

СОВЕТСКИ СОЮЗАН ТУРПАЛХО
ХАНПАША НУРАДИЛОВ.

М. ХАШАГУЛЬГОВ

ХАНПАШАХ ДОЛА ИЛЛИ

Iуйрийна хьалкхета
Дошо малх ва санна,
Дунен тIа ва къега,
Турпала Ханпаша!
Сий да хьа вай мехка,
Яхь йола тха воша.
ЦIи я хьа лома санна,
Тха веза Ханпаша!

Фу дергда ва, лаьча,
Яхь йоацча кIантаха,
Ше валар кхерача
Зовзача кIиллоха?
Мехкараша цунна
Сордамаш ма кхайкаду
Эсала, доастама,
Ца везаш ма хьехаву.

Мьажешка низ бола
Цlокъа лом ва санна,
ДегIаца низ хинна,
Лергвоаца Ханпаша!
Хозача оазашца
Мехкарий иллешца
Хеставеш векаву
Сийдола Ханпаша.

Седкъашта юкъера
Са хула седкъа санна,
КIанташта юкъе
Яхь йола Ханпаша!
Хьа дилла сий да
Бешлоама керта санна!
Хьо массаза тхоца ва,
Турпалех турпал санна.

Дашо а цIера а
Дона раьгIеш летаеча,
Низ бола ЦIе эскар
Мохк лорабеш летача,
Нохчочун дог дар-кха
Сел дорха хьо ваьккхар,
Майрачун яхь яр-кха
Сел дорха хьо ваьккхар

Сигале къоарзъяь
ГIаьтта цIоз ва санна,
Аренаш къоарзъяь
Фашисташ летача,
Хьо цаI вар, Ханпаша,
Уж ийсбIаь ткъо вийнар,
Хьинар дар хьога хиннар,
Тха боча, ва Ханпаша.

Сий дола турпалхо Ханпаша Нурадилов

1940 шера Ханпаша Нурадилов 18 шу даьнна вар. Бера ха дIаяхаяр. Из дIаяхар укхаза, Кавказа къилбаседа босешка, яьннача хьун петарашта юкъе, уйлане, сатийна ядача аренашка. Цун къоналца ювзаенна я мехкадаьттан хоза вышкаш, иллеш, къахьегам, комсомол. 19 шу даьлча цIеэскархочун форма тIайийхар цо. Цунна дагадехар юрта школе ше деша вагIаш къаьнача хьехархочо нохчий тIем тIа денал долаш хиларах дийцаьраш. Цунна ховра нохч-гIалгIай мехко лоаман лаьчах, граждански тIема турпалхочох Шерипов Алсбиках доккхал мишта ду.

Цо кхетадора советски тIемахочун цIи декхарийла веш хилар. 1940 шера гурахьа мугIарчех вола тIемахо волаш цIеча эскара вахар из 1942 шера гурахьа лергдоацча тIема гIулакхашца сий даьккхар цо цун.

Шин шера чухь дисциплина йола хьокхаме тIемахо волаш чакхваьлар из. Из велар тIемахо волаш, хIаьта цун цIи даим адамашта юкъе яхаргья. Кортамукъале дукхаезаш долча нохч-гIалгIай адамаша, къонача Ханпашийна селлара везаш хиннача сий долча Алсбиках тарра, майрала байракх санна эйвергва ший майра воI.

Кавказан аьлешка, лакхача хьунашка бIаьшерашка вIашагIдийхкаьд шоай дог-майрача турпалхоех дола башхадика дувцараш. Адамаша бувц уж йоккхий кепаш йолча наьха хьисапе. Царна юкъе венав сонта воаца, дегIа лакха воаца, тIагIоллара дола къонахчали ше хеставелгеи цадезаш вола ткъо шу даьнна пулеметчик. Цун низ тIаьнашкара бувлаш бац, из ба деррига а даьхенна мутIахьа долча дIайхача, болата дег чура бух бувлаш. Сонта воацча тIемахочун майра дог хестадеш поэташа стихаш язъяргья, адамаша иллеш вIаьшагIдехкаргда. Вай массаза а доккхал дергда воаш цунца цхьан хана дахарах.

Иттанешца лоархIам болча тIемашта юкъе дакъа лоацаш хиннав пулеметчик Ханпаша Нурадилов. Цу тIемашка ший тешамерча пулеметаца 920 немце вийнав цо, вешта аьлча моастагIчун бIарчча батальон. Цул совх, моастагIчунгара 7 пулемет хьа а яьккхай цо, ше 12 фриц плен а воалаваьв.

ТIом беча хана сих ца луш, сатийна хулар из, йоакхой Iунали деш ше лелаеча ший пулеметах шийха санна тешаш вар из. БIеха моастагIий боабе аьнна шийна тIадиллаь декхар мелла доккха да ховш вар из. хIаьта кхерам фуб ца ховши йоккхача говзалцен Iо а бехкар цо уж. Даьй цIийно, сийрда - сийлахьа пхьа лехарна ураоттадеш, лотадора цун дог. ХIаьта моастагIчунца эггара бирсагIа тIом беча хана даьймехка тешаме воI а из лораер а вола турпалхо-пулеметчик гварден старши сержант Нурадилов ший сийлахьдоккхача гIулакха тешаме вар, хIаьта моастагIчун оагIонгахьа цо букъ берзабеш цхьа тIом а хиланзар. Кхерам чIоагIа бар аьнна, майра духьал увттар из, хIаьта кхерам цунна духьал низ боацаш а **хулар.**

Нурадилов Ханпаша дийна вац. ДоттагIаша лораю цун орденаш, тIема сийлен гурматаш мо. Цун цIи цIаккха а лергйоацаш я, хIаьта нохчий лоаман юрта цхьаккха зIамга саг вац Нурадилов Ханпаша мо хулилга дег чу ца лоаттадеш. Цунах боалл даиманна бола, бовргбоаца адамий низ. Можамаш кIайеннача къоаноша дувц тIапп аьнна сайцаь ладувгIаш латтача кагийча наха тIеххьарча тIем тIа турпалхочо Ханпашас 200 фашист вера хьакъехьа шозза човнаш хилча а из тIема юкъера дIа ца вахарах, тIеххьара патрон кхоачаяллалца цо моастагIий боабарах, даьймехка сийрдасийлахь гIулакх бахьан хоза а майра а цун валарах. ХIаьта кагийча кIанташта гу шаьрача ара багIа лакха гув, цу тIа кура дагIа лоаман низбола лаьча. **Любомир Дмитерко**

1942 ш., 17 декабрь.

С. Галаджев, инарал-майор

КХЕРАЛУШ ВОАЦА ПУЛЕМЕТЧИК

Цхьан гвардейски даькъаца тIом беш вар кхералуш а ший дика гIулакхаш хьалхадоахаш а воаца старши сержант, нохчо Ханпаша Нурадилов. Юхьанца говраш лехкаш вар из. Полке мел болча нахал дикагIа хьежар из ший говрашка. ТIаккха, цо яхар кхоачаш а деш, пулеметчикал хьожавир из. Полк тIехьашкахьа ухаш долча халача деношка юхаухаш бола нах ший пулеметаца лорабеш вар из. Ялх лента дар цунга, уж дерригаш а доассадаь ваьлар из, юхьа патрон ца юташ, хIаьта 200 гаргга немце а вийр цо. Пулемет сацаьчул тIехьагIа, моастагI автоматаца юхавийттар цо, чов а йир, бакъда тIема юкъера хьаваланзар. ТIагIортаман тIом беча хана Ханпашас моастагIчунга корта хьалъайбайтацар. Цун пулемет моастагIашта чIоагIа новкъа яр. Из хIалак ве аьнна къаьстта истребительни батальон оарцагIъяьккхар цар, цхьабакъда, Нурадилов, моастагIчоа гранаташ а етташ, дIахо а ший декхар кхоачашдеш вар. Ше тIом беча юкъагIа 900-нел дукхагI немций хIалак бир майрача пулеметчико.

Къонахчал долаш а майра а тIайийцар цо валар. Шозза човнаш йир цунна, бакъда, ший пост дIахецанзар. тIеххьара цо аьнна дешаш дар: «Са пулемет дIаэцалаш»...

Цу сахьате хабар арадаьлар, Нурадилов веннав, аьнна. Ерригача строянна хьалхашка цун денал бахьан долаш командиро барташ дахьа волча тIемахоша фронтера атака еча хана, «Максим» яхача ший пулеметаца моастагIчун тыле ухаш, моастагIчоа тIехьашкара тIаетташ хиннача Ханпаший валара хьакъехьа дола лоаца хабар багар-багар ухаш дувцаш дар. Турпалхо веннав аьнна шоашта хезача цун полке болча наьха дегаш моастагIаленах хьалдизар, хIаьта моастагIчоа вохавеш хIама а техар цар.

Къ. Парчиев

ЛАЬЧА

Мехка моастагI веча, —
ТIем тIа вехаш,
Даьхен кхайкам
Юрта баьлча,—
«Со ва» — аьлар кIанто, —
Нохчий-гIалгIай
Къамах даьннача
Цу лаьчо.

Деналах бIубенна,
Эццане а
Дего тIа ца эцаш кхерам,
Духьал лаьттар лаьча,
МоастагIашта бовзийташ
Вай боага бекхам,

ИйсбIаьи ткъо саг вежар
Вай Ханпаший кулгах,
ЦIаккха гIоттаргвоацаш,
Цунна денал тийнна
Нохч-гIалгIай ба
Из шоай дег чу
Лоатторгволаш.

Цунах веннав алац;
Из вах
Ха мел йоала
ДукхагI дег чу вужаш.
Цу цIерагI ювхь тахан
Вай шаьра аренаш,
Из хьалкхеваь лоамаш.

Вай республика Ерригсоюзан юртабоахаман выставке

Вай республикера баха Ерригача юртабоахаман выставкан экскурсанташ къаьстта дог-безам болаш хьеж «Северный Кавказ» яхача павильоне латтача стендашкеи, экспонаташкеи. Из цIаьхха дагадехадац: цу павильоне, лоалахарча республикай а краяй а хьалха латтача боахамашта карах даьннарашта юххе латта Нохч-ГIалгIай АССР-а диках долча боахамашта карах даьннараш а.

ХIаране безам ба ший колхозий хьокхамаш деша а ерригача Советски Союзе цIи хезача Ставрополье а Кубанеи хьалха латтача «Россияи» «Кавкази» яхача колхозий хьокхамашца уж дусташ хьажа а. Къилбаседан Кавказа ерригача районашка лаьтта а климат а цхьатарра да. Кубане, Ставрополе, Къилбаседан ХIирий АССР-е а ГIаьбартой-Боалкхарой АССРе дуденнар дулургда Нохч - ГIалгIай АССР-е а.

Экскурсанташ павильона ийтIа баьлча, цар бIарг тIаотт хьалхарча зале латтача акхача нала, лоаман боджан, сайгакий таьлмен, саь, лийга мундаштIа. ТабличкаштIа яздаь да уж тайпа наггахь мара доаца оакхарий Нохч-ГIалгIай АССР-е а да аьнна. Цу экспонаташа къаьгга хьахьокх вай республикан фауна (хьайбаш а баьцаш а) йIаьхий хилар. Хетаденнараши предложенеши язъеча книжка тIа шоашта бIарга дайнарех дуккха даь йоазонаш дитар хьийжараша.

Павильона пенах хьалтеха дохжача лоацца даьча йоазоша республикан юрта боахаман кертерачох дувц.

Нохч-ГIалгIай АССР колхозаши совхозаши, йоах цу йоазоштIа.— ялат даккхара а животноводствон продукташ яхара а дегIа даьхка дуккхача отраслай боахамаш да. Колхоза лаьттан юккъера бустам 8.200 гектар ба. Колхозаша, совхозаша. МТС—ша шоашта тIалаьцад 1957 шера цхьан гектара тIара зIамга фийг бола ялаташ 14 центнер, хьажкIиш 18 центнер, силоса баьцаш — 200 центнер яккха, цхьан Iаттагар 2.000 килограмм яккхай, 1956 шераца нийсдича паччахьалкхенна 1,4 дукхах дулхи 1,3 дукхах шуреи дIаенний.

Павильона шоллагIча зале хьахьокхаш я нохч-гIалгIай кхо колхоз: Сунженский районе Кироваи, ССКП XX-ча съездеи, цIерах йола колхозаши Хьалха — МартантIарча Сталина цIерах йола колхози.

Кирова цIерах йолча колхоза стендаш. Дахача шера хIара гектара тIар а цо яьккхар: фуал яьха хьажкIиш — 25,8 центнер, гурахь дув кIа — 19 центнер, гурахь був мукх — 24 центнер, Ший къахьегам нийса вIашагI тохарах, агротехникани зоотехникан прогрессивни гIулакхаш юкъе доаладарах растениеводствони животноводстван продукцега дIабаха къахьегам а мах а лохбир цо. Iан тIехь дувча кIин цхьа центнер йоккхаш 16 соми 50 кепиги дахар колхоза.

Юкъарча животноводстван продукташ яхар колхозе хаьдда лакхденнад. Масала, сохка цхьан Iаттагар 2211 килограмм шура яьккхаяр, хIаьта 1954 шера еррига а 702 килограмм шура мара яккха яцар. Укхаза доахандеттарий болх машинашца бу, 330 моттиге доахандетта агрегаташ оттаяьй, доакъар чукххахьа а, кхо аракхахьа а кхийчухьалъулла никъ техаб.

Эрсий-Мартан тIарча Сталина цIерах йолча колхоза карах даьннараш хоза сурташца кийчдаьча кхаь стендатIа хьахьокхаш да. Йоккхача планаца сурт даьккхад хьажкIий кхайтIа доаллача доахан Iула, барда чуухаргболаш моттиг кийчъяь йола хьакхарч кхоаба керда моттиг. СурташтIарча йоазон тIа да: колхозе 555 етт ба, 1270 хьакха чуоттаяь кхоабаш латт яхаш. Животноводствогара артела ший мел долча пайдаех дола 50 процент пайда боал.

Выставке хьахьокхаш да колхозе хьалха латтарий сурташ а царна къахьегамах карах даьнна хьокхамаш а. 225-и 3.790-и килограмм шура яьккхача Е. П. Скибои А. В. Аристоваи яхача дояркай портреташ а да укхаза; иштта партреташ да укхаза: шийна тIачIоагIъяь хиннача яхкача хIара хьаккхийгара 27 хурсиг кхеяьча хьаккхарч лелаеча М. Н. Поварицынан; шийна тIачIоагIъяь хиннача яхкача хIара хьаккхийтара 30 хурсиг кхеяьча хьакхарч лелаеча А. Г. Зайцован; красноармейски МТС-н тракторий бригадан бригадира Жиркова, звеньеваш болча Т. Ф. Филипповани А. Н. Данилкинани, комплексни бригадан бригадира Н. В. Чернышева.

«Н. В. Чернышева комплексни бригадас — йоах колхоза цIи хезача производствон организатора портрета кIал доаллача йоазоно-фийг бола культураш хьувкъийтара тIехьа лелаеча яхьа юкъе кертера моттиг лоац. Бригадас хIара гектара тIера лоархIаш 665 гектара тIа «Юбилейная Осетия» яхача кIин 23,5 центнер 100 гектара тIера 27,5 центнер мукха; 345 гектара тIера 31,5 центнер хьажкIиш яхай.

ССКП ЦК исторически сентябрьски (1953 ш.) Пленум хинначул тIехьах юкъара боахам, растениеводствони животноводствони продукташ яхар мел лакхденнад хьахьокх Сунженски районерча ССКП XX-ча съезда цIерах йолча колхоза хьокхамаша. Цхьан лаьтташка колхоза хиннад:

	1953 шу	1956 шу
ялат (цент)	29.400	83.822
дулх (цент)	519	2011
шура (килгр.)	197332	741047
овошаш (цент)	8718	26.540
фуаш (цхьаш)	73.532	281038
сомаш (цент)	1.355	5.349

Колхозо 8 млн. 288 эзар сом ахча даьккхар, хIаьта, 1953 шера 3 млн. тIех даьккхадацар. ТIадоагIа пайдаш дегIадарга хьежжа лакхъенний екъа йиш йоаца фонд а. Цу фондах хьаде йиш хидар 3.000 тонна ялата чугIоргйола отараш, 1.100 хьакха кхаба чуоттае йиш хургйола шиъ стандартни корпус, 2080 тонна силоса гIогйолаш ялх кIоаг баккха, 370 тонна хьажкIиш гIогйолаш ши моттиг кийчъе, бригадий стандартни ши стан е.

Колхозо чIоагIа теркам бу хьажкIиш ебаярна. Цу чIоагIа мах болча культуран кхаш силос яккхарна а хьажкIиш кхачийтарна а. 2.000 гектарага кхоачаш шердергда. 805 гектар лаьттан тIара хIара гектара тIара 25,2 центнер фуал яьха хьажкIиш яьхай. ХьажкIиш белгалъяьнна диках хьийкъай практике лелаеш чIоагIъенна йола укх тайпара агротехникан комплексни приемаш лелаяьча; зябах ду оахам, шолха боккха макха, кха дIаделехь шолха ю культиваци, херждиках дола фу дIадер, квадратно-гнездови метод, дIадийнарий баьцаш нилхъяри цар шолгIараш дIаяхари, шин оагIорахь йоккха йиалха ю культиваци, культивацен хьалха тоха 2,5 суперфосфата, 2 аммонен сульфата, 1 камиен туха центнераш лоархIам болаш йола лаьтта тоаду молхаш яхкар.

ССКП XX-ча съезда цIерах йолча колхоза стендашта юкъе хьалтеха доал фийг бола культураш хьувкъийрах хьалхара моттиг яьккхача бригадиран. Варновске доккха портрет. Цун бригадо юккъера лаьрхIатураш хьувкъарах хьалхара нер хьажкIийи яьккхай хIара гектара тIера.

Иштта хьахьокхаш я «Северный Кавказ» яхача павильоне вай республикан хьалха латта колхозаш. Укхаза юрта боахаман а промышлени производстван а хьокхамерча продукцей экспонаташ: фийг бола культураш, сомаш, баьца дaараш, сомий а баьца доарий а консерваш, чилла бу нIаний, бидкъа чо бола тха, тIакхуллаю ферташ, кIувсаш, иштта кхы дараш а. Экскурсанташ дуккха хьийжар Шолжан фух элита яхача классах болча устагIан мундага. Дийна болаш ээача цу морча устагIан дозал да 98 килограммага кхоачаш, 16 килограммал дукхах къаьстта диках дола тха а доккх царха цхьан устагIан тIера.

ВСХВ-е хьахьокхаш долча Нохч-ГIалгIай юрта боахаман хьалха латтарий карагI даьннараша курал ейт хIара волча экскурсантага. «Северный Кавказ» яхача павильона хьалхарча залачу латтача зIамгача истола тIа уллача предложенеший дагадохийтараши яздеча книжка тIа яздаь да:

«Тхо, Шолжа-ГIалан таксомоторни боахаман шофераш, ерригача павильонага хьежад, тхой республикан толамаша гIаддигар тхо. ДIахо йодача хана тхой мехкахошта диках а тIех а мел дар хилар лов тхона. Ткачев, Тюриков, Осипов».

Вай республикан юрта боахаман къахьегамхой толамаш лакхача лоархIаме да. Краснодарски крайна тIеххьа Нохч-ГIалгIай мехко рапорт делар ялат кийчдара план ханал хьалхах кхоачаш ярах. Республикан колхозашка а совхозашка а денгар-денга яржаш латт ялат, баьца баараш, животноводстван продукташ ебаяра яхь, массанахьа гIолла раьза долаш тIанийцад Коммунистически партен укх касттача хана цхьан сага сих дулх, шура, даьтта доккхалга США-н тIехьа кхе деза аьнна даь кхайкарал.

Цхьабакъда, Нохч-ГIалгIай республикан колхозийи совхозийи толамаш мехкарча кхыдолча боахамий хьокхамашца нийсдича, хьалха латтаращца уллув дIаотта дуккха а де дезалга къаьстта гуш да.

Хьаэцаргъя вай Краснодарски краян Кургалински районера, укх цхьан шера лаьца ца Iеш, ВСХВ-е дакха лувцаш йола «Кавказ» яха колхоз. Цу колхоза стендаш латт вай республикан хьалха латтача колхозий стендаш латтача. «Кавказо» дахача шера 100 гектар лаьттан тIара лаьрхIа 163 центнер шуреи, 46 центнер дулхеи даьккхад, хIаьта, Сунженски районерча Кирова цIерах йолча колхозо 88,6 шуреи массехк центнер дулхеи мара яьккхаяц. Лаьттан гектара тIера лаьрхIа «Кавказо» 1.332 сом пайда баьккхаб, хIаьта Кирова цIерах йолча колхозо 1020 сом мара даьккхадац. «Кавказе» цхьан къахьегама денаха 16 соми 92 кепиги ахча дийкъад, хIаьта Кирова цIерах йолча колхозе 5 сом мара дийкъадац.

Нохч-ГIалгIай мехкара экскурсанташ Ерригсоюза юртабоахаман выставке дакъа лоацараштa карах даьннарашка хьежаш уж довзаш, цар говзал Iомаеш ба. Экскурсанташ цIабоагIа хьалха латтарий говзалах шоай белха тIехь бизза пайда эца уйла йолаш, цхьан сага сих дулх, шура, даьтта даккхар США-на тIехьа кхедар ма хулла чехках чакхдаккхарна шоашта могар де дог а долаш.

ДикагIа бола механизатораш

Ка бола ялат чуэцара а цу тIара доагIаш дола ялат паччахьалкхенна дIадалара а план кхоачаш а яь, хьашкIашта тIера йоагIа ялат дIадалара план а кIа дIалуш кхоачашъеш йоал Ворошиловски цIи йола совхоз. Дика хьийкъа ка бола ялат чуйица даьннад. 1600 тонн планах дIаяла езача метте 25-ча июле 2170 тонн дикача кIи дIаеннай. Ялат дIалулга ца социйташ дIахо хьош да.

Совхоза кхаш тIа вежарий санна барттайна къахьегаш ба гIалгIай, эрсий, хIирий. Цхьан хьегаш долча къино кхы тIа а чIоагIду царна юкъера доттагIал.

Ка бола ялат чуэцара план совхозе эггара хьалха кхоачаш йир Долакха-юртарча отделене (управляюши Долгиев Махьмад), шозалагIа — ТIой-юртарча отделене (управляюши Арсаев Дауд).

КIа, мукх, кем чуэцача хана, Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дизара сийна социалистически яхь а оттаяь, къаьстта дика деча балхаща белгал баьлар совхозе дуккха механизатораш.

Ялат арда доладеннача хьалхарча кхаь дийнахь планах хьакха езаш хиннача 42 гектара меттел комбайнера Алексей Петровича Васильевс 87 гектар хьекхар. ШоллагIча отделене кIа хьокхаш хиннача комбайнера Олигов Эсий Идриса планах хьакха йоагIаш хиннача 14 гектара меттел хIара денна 20—25 гектар хьокхар. Шоай балха планаш тIехкхоачаш цараш а еш, хIара денна 20 гектарал кIезигагIа доацаш кIа оардаш балхащ дир комбайнераша Джандигов Юсупа, Бурляев Степана, Гайтов Османа Мухьмада, Гадиев Сялгире Бориса иштта кхыбараша а.

Ялат оардача хана къаьстта белгал баьлар комбайнаша сацщанза болх белга Iалаш деш хинна шофераш.

Бункераш хьалйиза комбайнашка вIалла ха ца йоаккхийташ, селла дика болх беш хилар комбайнашкара кIа хьаттарашка кхухьаш хиннача автомашиний шофераш Арсаев Исмейлхани, Мрыков ИбрахIими. Ди-бийса ца къовсаш комбайнаш бензинаца а кхыча дaьтташца а дика Iалашъеш хилар бензовоза шофер вола Полонкоев Джабранл.

Ворошиловски совхоза гаража тIавилла вола Даурбеков Iиса дика доал деш хилар ялат чуэцача техниканна.

Совхоза болхлоша, низ бола техника Iомаяь болча механизатораша барттайна беча балхо толам баьккхар ка бола ялат ханнахьа чяэца а из ялат паччахьалкхенна дIадала а. Укх шера мара шоай мехка баха юха цIа ца бахкар бахьан долаш дукха халонаш шоашта духьал латташехь а, совхоза балха тIа массайолча оагIорахьа дакъа лоацаш гIалгIай хилар чIоагIа дега тоам беш да. Совхоза кхашка шоаш хьаьнала хьегача къица хьаэца хIама доацаш доxадийя дIадоакх гIалгIаша Iаьдала моастагIаша шоаех дувцаш хинна доацараш.

„Заветы Ильича" яхача колхозе

Гонахь, кхаь огIорахьа, хьагуш лакха, сийна гIа теха хьунаш тIайолаш, довкъаш а долаш, шок етташ додача чехкача эса йиста улл Красно-Октябрьское, (Алхасте) яха гIалгIай юрт.

Вай езача партеси правительствоси баьча соцамах шоаш баьхача юрта 150-л совх гIалгIай дезал цIабаьхкаб.

ЦIабаьхкача гIалгIашта юкъе дукхагI бараш дика балхаш деш а шоашта чубаха цIенош деш а белгалбаьнна ба н.н. Зангиев Хьасани, Ганиев Юсупи Закреи, Тутаев Васамбеки ужжамо кхыбараши.

Доакъар Iалащдеча а ялаташ чуэцача а балха нормаш тIехкхоачашъеш дика белхаш даьд дуккхача колхозникаша-гIалгIаша. Къаьстта белгалъяьнна я чах аргIаш деш йола Галаева Закречун бригада. Цу бригадо 120% план кхоачаш а еш, 50 метрага кхаьчалца дIаьха дола яхайтта аргIа даьд. Бригадерча итт саго дика балхаш ду, Царна юкъе ба Галаеа Бембулати, Галаев Салмани, Хутиев Бахьауддини, ужжамо кхыбараши.

Колхоза доахан леладеча ферма тIа эрсий кхалнахаца белхаш деш ба божбеттархой н.н. Акиева Шафии, Гойтова ПаьтIамати, Цечоеваи. Балха нормаш 110—120%, кхоачаш а еш, дика балхаш ду гIалгIай кхалнаха.

ЦIабаьхкача гIалгIашта юкъе цIенош даь баьнна а, де болабенна дукха дезал ба. ЦIенош хьалдаь баьннаб Мержоев Сезарбий, Тумгоеви, вежарий Зангиев Хьасани, Исраили, Морози.

Лаьтташи, гIишлоний материалаши, осудеи хьа а ийца цIенош хьалде болабеннаб: н.н. Боков Жарапи, Тутаев Висамбеки, Ганиев Юсупи Закреи, Боков Мусабеки, дукха кхыбараши. Колхоза ездовой волча нов. Тутаев Висамбека йоах: «Цхьа бут балалехьа цIенош хьал а даь, сай новкъостий гул а баь керда вахар деэдергда аз».

МАГАМЕДОВ ХЬ.

Кхы а дикагIа дергда балхаш

«Ворошиловски» совхоза шоллагIча отделенерча къахьегамхоша дика ка а йоалаш чуйица даьккхад кIа, мукх, кем. Болхлой кIезига бале а, советски Iаьдало Нохч-ГIалгIай республика юха метта оттаярах чIоагIа раьза хиннача гIалгIаша хьинаре дакъа лоацаш, лоацциrача ханна хьекха а аьрда а яьннай цу отделене 1210 гектар кIа, 183 гектар мукх, 123 гектар кем. Планах паччахьалкхенна дIаяла езаш хиннача 960 тонн меттел хIан залехь а 1150 тонн дIаеннай, хIаьта кхы а сацданза дIателаш а латт.

Шоайла социалистически яхь а оттаяь биззача кхоачамца гидуаргаши хьажкIаши чуэца кийчлуш ба отделенен болхлой. Геттара дика хьажкIаш кхеяьй къахьегамхоша. Юкъе ваьнна говра баьре хьелавергволаш лакха а долща боккха 2—3 ботбаь а 1259 гектар хьажкIаш я отделене. Ше мел яьккха хьажкIашта гота йоаллаеш ваьхар а цецвоаккхаш дика хьийкъай совхоза хьажкIаш. Хьаьна хьийгача къих даьнна беркат да из.

800 гектар гидуаргаш а я цу отделене кхачаш латташ.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дизара сийна деррига ялат чудерзаде а паччахьалкхен заданеш кхоачащ а тIехкхоачаш а е оарцах баьнна ба Ворошиловски совхоза ТIой-юртарча отделенера къахьегамхой.

— Кхы а дикагIа дергда вай балхаш, йоах цар.

ОСМИЕВ.

ХЬАЛХАЛЕ ЛЕЛАЕРАШЦА НИЙСЛЕ

Ялаташ чуэцаши, хьаттар тIа ялаташ цIендеши, машина тIа дувтташи дика балхаш дарца белгал баьлар Мужечарча Орджоникидзе цIерах йолча колхоза аргIа тIехьашка балхаш деш бола Цечоев Эдилгире бригадера дукха болхлой.

Цхьаккха ха ягIацар царга балхацар безам дIабаьнна. Къонача болхлошта ховра ялаташ чуэцари ялат Паччахьалкхен дIадалари доккха бехктокхаме гIулакхаш долга.

Республикера ялаташ чуийдеча доахаш дола доккхий толамаш а дика балхаш дарца цIи хеза кагий нах а хилар ховра Эдилгире бригада болхлошта. Цу бригадо хIанз а, ялаташ чуэца доладеннача хана денз а 150—200% кхоачашъю балха нормаш. ХIанз хьаттар тIа кIа цIендеш, машина тIа а дувтташ дIакхухьийташ ба Эдилгире бригадера къона болхлой: Аушев Iабдарахьман, Хамхоев Муса, Хаматханов Хажамурад, Музаев Нодар.

Дукха ха йоцаш Цечоева Эдилгире бригаде хиннача Первомайски (Галашкара) райкома комсомола инструктор волча н. Арчаковс дувц: «Со деша газеташи журналаши ийца вахавар Алхан-Чуртовски долине ялаташ чуэцача болх беш йолча «Орджоникидзе» колхоза Цечоев Эдилгире бригаде. Къахьегам безаш а хьинар долаш а бола къона болхлой нн. Аушев Iабдрахьмани, Хамхоев Мусеи, Хаматханов Хажамуради ХIире Музаев Нодари чIоагIа барттайна балхаш деш а 150—200% балха нормаш кхоачашъеш а ба. Къаьстта колхозникашта везаш, цар лоархIаш ва 160—17% балха нормаш кхоачашъеш вола шофер н. Долов Iабдрахьман. Сийлахь — доккхача Октябра шовзткъа шу дизар сийна доккхий толамаш доахаргда къонача болхлоша».

Иштта дика белхаш а деш, хьалхале лелаерашца нийсбала беза кхыбола кагий нах а.

ГАЛАЕВ. ХЬ.

Баьча балхага хьажжа

Партес а правительствос а баьча соцамах Казахстанера а Киргизера а шоай мехка баха цIабаьхка 300 гаргга гIалгIай дезал ба ТIой-юрта. ХIа аьнна шоаш цIа кхоаччашехь а Ворошилова цIерах йолча совхоза шоай юртарча шоллагIча отделене дIачу а баха дика балхаш деш ба цу юртара дуккха а дукхагIа бола гIалгIай.

Мекъалаш ца а лелаеш тIабийрзза совхозе болх бирах шортта ахчаш доах къахьегамхоша. Цар таро хул шоашта цIагIа эшаш йола хIамаш эца а, шоай цIен моттиг тоае а.

Масала, июнь бетта ткъаь пхиъ дийнахь баьча балхах Дзоуров Махьмада Башира дезала 1684 сом алапий даьккхад Тиркакиев Орцхой дезало 1455 сом даьккхад, Кодзоев Якъуба дезало 1419 сом даьккхад, Дударов Йовмарзий дезало 1260 сом даьккхад.

Дукха ба Ворошилова совхоза ТIой-юртарча отделене совхозе хьаьнала шоаш беча балхах цу ткъаь пхиъ дийнахь бIаь тумал дукхагIа алапий ийца къахьегама дезал. АттагIа дар лаха а ца гIерташ, шоашка дIабенна болх лерттIа чакхбоахачар советски Iаьдала а, шоай республикан а низ чIоагIбу, дувхарга, даарга, кхы эшача гIулакхага дахийта шоашта шортта ахча доакх.

Совхозе болх дикагIа бечаргара хьокхам эца!

ХЬ. ОСМИЕВ.

ЦIенош хьалдарна кхоачам боацараш дIадаха

КхоалагIа бутт болабеннаб нохч-гIалгIай хьалхарча эшелонаша шоай лаьтта цIабоалабаь. Хьал цIа кхаьча 125 эзар нохчои гIалгIаи ва. ЦIабаьхка дукхагIа бараш шоай дезалаш дIатарбе а къахьегама юкъе дакъа лаца а гIерташ ба, цхьабакъда из де цар вIаштIехьа даргдац районашка, колхозашка, совхозашка ханнахьа новкъостал царна ца хуле. Йоачаш йолаяла, гуйра хьа тIа я дукха ха йисаяц.

ССКП обкомаи бюрос дуккхазза дийцад нохчаштеи гIалгIаштеи цIенош дара а уж дIатарбара а гIулакхаши царех дола кхоачамбоацараш дIадоахилгеи.

Дукха ха йоацаш Хьалха-Мартан районе нохчашта цIенош дарна дола лоархIаме кхоачамбоацараш гучадаьннад. Из гIулакх ССКП обкома бюрос дийцар. Районе цIабаьхка 3621 дезал ба, царех фусамашка дIатарбаь бахаш 2691 дезал ба, юкъарча цIеношка 40 дезал ба. ЦIабаьхкаращца къахьега могартдолаш 6467 саг ва, царех болх беш 35—40 процент мара бац. Уж берригаш а балха ца хилара керттера бахьан да, бахара хила деза кIезига хьал а ца хилар. ЦIабаьхкарашта чубаха цхьаккха а капитальни цIа даьдац. Ханна чубаха мегаргболаш 70 цIенош даьд. ЦIенош хьалде болабенна 1000 гаргга дезал ба.

ГIишлонаш хьалъяра материалащеи, ссудацеи, лаьттан участкащеи нохчий а гIалгIай а Iалашбар во латт. 2000 дезалашта мара лаьтта хоададаь дац, ссуда дехаш, лаьтта къоастаде яхаш, транспорт ехаш тела заявленеш колхозашкеи совхозашкеи ший ханнахьа къоастаяц.

Белгалдаккха дезаш да районашка наха юкъе партийно-политически а кхетама а болх кхоачам боацаш лелабеш хилар.

Хьалха-Мартан райкомпартес дуккхаза а дийцад цIенош хьалдара гIулакх, цхьабакъда ше даь соцамаш кхоачаш миштта ду а хьежаяц, уж кхоачашдара де дезар белгал а даькхадац.

Ссудаш телара гIулакха юкъе бокъо йоацараш леладу. Моттигаш я ссуда ца эшаш болча наха, хIанз колхозашка, МТСашка балха баханза болчарна. Масала, ЦIеча Эскара цIи йолча колхозе цхьан дезалла 3 ссуда деннад дезал болаш волча воIаца вахача даьнеи, массехк дийнахь къаракъ молаш 2500 сом ахча дехкача воIаи) Ссуда новкъостал эшачоа а, из ца хилча цIенош дулургдоацачоа дала деза эггара хьалха.

Цу районе райпос цIенош дерашка ехкай 15520 условни лист шифер, 50 тоннал дукхагIа цемент, 300 кубометр гаргга хьу, 21 эзар $м^2$ кизга, 400 кубометр гаргга ардакх. моттигаш нийслу пайданна йоаца материалаш йолаш, Хьалха-Мартан Райпо складе уллаш 75 кубометр ардакх я 720 сом кубометрах а дехаш. Из ардакх догIанна а маьлха а кIал дукха аларах пайдана йоацаш телхай. Районе мел йола материалаш Ермолаеве я, юрташ цун 18—30 км. гаьна я. Материалаш йохка складаш юрташка юхе яхка еза, къаьстта хIанз дукха цIенош даьча хана.

Партен райкомаш, райисполкомаш декхарийла я укх деношка кхы тIехь а ца доалийташ ссуда дIадаланза бараштa из дIалулга, лаьтта хьахоададелга вIаштIехьдаккха царна мамогга гIо де, хIанз вIашагI йохканза йолча гIишлошъерий, транспортани бригадаш, цу бригадашта моттигашкара материалаш Iалашъяра новкъостал де, уж материалаш цIенош деча дIатIахьолга Iалащде. Из де деза гуйра хьатIакхачалехьа.

ССКП XX-ча съездо даьча соцамех вай Советски правительствос цIабахкийтача нохчаштеи гIалгIаштеи бахара хьал Iалащдар, уж къахьегама юкъе юзар, царна юкъе шерра кхетама болх лелабар вай республикечра ССКП райкомашта, горшкомашта хьалхашка латтача керттерча декхарех цхьа декхар да.

С. КОСТОЕВ

Сихде доакъар кийчделга

Гурахь дувш дола ялат чудерзадаь баьнначул тIехьа хьажкIех силос йолла болабеннаб Наьсарен районера къахьегамхой.

Районе эггара хьалха силос йолла болабеннаб Ворошилова цIерах йолча совхозера къахьегамхой. Цига юкъера доахан Iалашдарна 12 эзар тонн силос йолла еза. Из болх кхоачашбарна болх беш я 4 комбайнови агрегат а 18 автомашин а. Силос йолларна дIаийнача 700 гектар хьажкIаш тIара чудерзаду хIара гектара тIара 150—170 центнер сийна гIад. Доаханна доакъар кечдара болх дика вIашагIбеллаб отделеней управляюшеш болча Арсаевс а Долгиевс а.

Цхьаккха а шеко яц Ворошилова цIерах йолча Совхозо доакъар кечдара гIулакх дика чакхдоаккхарг хиларах.

Бакъда ладара дIахьош ба «Назрановский» цIи йолча совхозе доккха маIан долаш бола доакъар кечдара болх. Цига 18 эзар тонн силос йолла езача 700 тонн мара силос елла яц. Из болх ладара латташ хилара бехкоткхаме ва совхоза директор вола Мотыгин. ПАСТОН.

Октябра 40 шу дизарга

ДИКА БОЛХ БАРАХ—СИЙЛЕН ДОСКА ТIА

1957-ча шера II-ча квартала балха производственни планаш тIехкхоачша ярах Облсовпрофа президиумо 1957-ча шера, 25 июле соцам барца Республикански сийлен доска тIа йитай вай республикан дуккха а промышленни предприятеш, гIишлонаш яра а, транспорта а, МТС-ий а, совхозий а организацеш, хIаьта цхьацца йола предприятеш Сийлен доска тIа керда дIа тIа а йихьай.

Республикански Сийлен доска тIа йихьай:

Шолжа-ГIалин химически завода коллектив, 18-ча треста Шолжа-ГIалан гIишлоний управленен коллектив, Шолжа-ГIалан мехкдаьттан завода коллектив, Гумсен нефтепромысловни управленен коллектив, Горскнефта нефтепромысловен управленен коллектив, Шолжа-ГIалан нефтезаводстройн автотранспортни контора коллектив, Гумсен локомотиви депон коллектив, Шолжа-ГIалан вагонни участка коллектив, Ермоловски оалхазарий совхоза коллектив, иштта кхыча предприятей коллективаш а.

Керда Сийлен доска тIа йихьай Октябрьнефта НПУ 1-ча промысла коллектив, МагIалбикнефта НПУ 1-ча промысла коллектив, № 12 йолча треста гIишлоний 5-ча управленен коллектив, № 12 йолча треста АТК-а коллектив, Калинински винсовхоза коллективи, Шолжа-ГIалан обувни фабрика коллектив, Кировски МТС-а коллектив, иштта кхыча предприятей коллективаш а.

Совпрофа президиума белгалбаьккхаб цхьацца предприятей коллективи болх, цар шоашта хьалхашка латта декхараш дика кхоачашдарца.

А. ВЕДЗИЖЕВ

ДоттагIал а долаш болх барца толамаш доах

Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революцен 40 шу дизара духьал доккхийча толамашца йолх хIамаш тегача фабрикан бригадаш.

Республикан къахьегамхой хьашташ дикaх Iалащдерна цар дуккха а тайпара тIадувха бразкъаш тег.

Социалистически яхье йоккхий коталонаш яьхай маIача наьха кочамаш тегаш йолча №№ 5, 6 йолча бригадаша.

Элеонора Шауловас кулгал деча пхелагIча бригада хIара деннара балха норма 170 процентага кхаччалца тIехкхоачашъю. Дийнахьарча нормах 130 кочтега езача, цу бригаде къаьстта дика балхаш деш ба Губина Александра, Неплюева Мария, Ясинская Зина. Цхьан сменах йола план — 180 процентага кхаччалца кхоачашъю.

ПхелагIча бригадал тIехьа ца юсаш дика болх беш я Юдина Лидас кулгалдеш йола ялхлагIа бригада а. Цу бригадаца дика балхаш дарца къаьстта белгал боалаш ба Ильина Марияи, сейран школа иттлагIча классе дешаш йола Коваленко Аллеи. Июль бетта ялхлагIча бригадас планал эзар совх коч тийгай.

130—135 процентага кхаччалца балха нормаш кхоакаш а еш балхаш ду Полагаева Нинас кулгал деча цхьоалагIча бригада а, иштта Кенчурова Шурас кулгал деча шоллагIча бригада а.

Дика балхаш ду хьалхарча бригаде болх беш болча мехкараша Ужахова Любас, Талалаева Надеждас иштта кхычар а.

— Дика болхло хиларал совх дика доттагIа а я Ужахова Люба — йоах Талгаева Нинас, — из тхона массанена дукха еза.

Никитина Людмилас кулгал деш йолча кхоалагIча бригадас 20-гIа июль тIакхачале планал совх 703 плаш тийгай.

ХIамаш тегача фабрикан Болхой коллектива болх дика латташ хилара бахьан да цу фабрике болх беш бола мехкарий цхьа барт а цхьоагIо а йолаш хилар.

Цар доккхий толамаш доах шоай балха тIа социалистически яхь лоаттаярца.

Фабрикан коллективо хьалхарча ах-шера белха план 110 процент кхоачашъяьй.

Бурувтохархой хьалхалелелаю бригадаш

Нохч-ГIалгIай мехкара бурув тохархой сийлахьча Октябра шовзткъа шу далар йоккхача сийленца дездарна чуийнна яхьаш лувцаш ба.

Вай республике хьалхагIа шера план ханал хьалхагIа кхоачашъяьй буровой мастерий Ивана Гусевеи («Старогрознефть») Павела Чеботаевеи (Гумсе) бригадаша, шера бурув тохара план кхоачашъяьй Гумсерча мастера Малецкий Григорен бригадо. Мастера Дятлов Федора коллективо № 23 йолча Ачалкхерча разведочни скважине обсадни колонна дика Iочу а оттаяь цементаца чIоагIъяьй.

Белгалъяьннача бригадаша дика балхаш дар бахьан долаш, юкъерча боарамах лаьрхIача, «Старогрознефте» 1957-ча хьалхарча ах шера эксплуатационни разведочнии бурув тохар, планах йиллача 907 метра мета, 1138 метр, бетта хIара станока лаьрхIа, сухал йолаш хилар. Ерригача республике бурув тохара сухал 548 метрага, бетта хIара станока лаьрхIача, кхаьчай, планал совх 73 метр йолаш, хIаьта соахкарча цу ханаца нийсъйича из цаIаззон ахаззеи лакхъеннай.

ЧАО СЯН

ХЬУНАГIА ХИННАР

ДарзагIа делхаш догIа дар, хьунагIа баьдийрзар. Хьунаш тохкаш-йовзаш лелача отрядо делкъа ха хуллаш шоай палатка Iотехар. Гаьнех шоай говраш дIатейсар цар. Массанахь догIа тIа кхаччалца тIоадабаь а болаш, палатка чу баьлар уж.

Къамаьл, белар, гIадбахар доладелар:— хIамаш Iооттае, барзкъащ хувца, кIал хIама тасса... яхаш дар кертера дийцар.

— Новкъостий! Дерригаш а кIаьденнад вай. Ма дезза салоIаргда вай, тIаккха болх болабергба вай,— аьлар Чэнь Шань яхача отряда начальника.

— Тхо кIаьдденнадац — аьлар массане а.

— Сяо Ли мичав (зIамига Ли)?— аьлар, барзкъаш хувца кхийнача Лю Чан-хайс. «Хаьсона» ала веннавар Тубсин, Сяо Ли ше чехкка чуваьнна мара.

— Тамашийна хIама деци сона бIаргадейнар? Массане а йоах укх къаьнарча хьунашта юкъе сага лер а хиннаяц. Цхьабакъда, сона хIанзза бIаргаейра, чура кIур а ухаш ягIа, бу.

Шевар Сяо Лина тIехьа вахар.

Гаьна йоацщаш гаьнех яь бу бIаргаейра царна, маIасаги кхалсаги чу а дахащ. Кхалсага бе бер доаллар.

Тубсинага гIолла тхона хейр, уж цархьал деш бахалга а цар дай а укх йоаккхача хьунашка баьхалга а. Къонахчун цIи Аобулу яр, кхалсага цIи-Шацина, ши шу даланза волча, Шацина мархIа ваьллача кIаьнка цIи-Мэнбэй.

Чэнь Шана а вокхар а Аобулуйга моаршал хьаттар, кулг а лувцаш. Цу юкъа догIа а сеца, хьунагIа сийрда яьлар.

— Пекинера да тхо. Хьу тахка даьхкад тхо. Шо тхона дукха новкъостал де йищ йолаш да,— аьлар Чэнь Шана, ше Аобулуйга моаршал хоаттащехь а.

— Из бакъда. Новкъостал де со декхарийла а ва,— йоахар Аобулус, раьза волаш, корта а лестабеш.

Чэнь Шанеи цунцарча новкъосташеи юххьанца теркал данзар, Шацина елхаш хилар. Фу даьд аьнна шийга хьаттача, Шацинас аьлар, са Мэнбэй чIоагIа, кхохкалуш вIоах а венна, цамогаш ва.

КIаьнка фу хиннадар аьлча, массехк ди хьалхах, Iуррехь а хоза ха эттандаь, Аобулуи Шацинеи, кIаьнк чуулла ага гаьнах лаккха хьал а элла, черхье бахар. Уж баха дукха ха ялалехь, дарзагIо догIа доладелар: Уж цIакхачалехь, Мэнбэй веррига тIоадаваьвар догIо... Цунах цамогаш хилар кIаьнк.

— КIаьнк верзаргвац — йоахар Шацинас, гIайгIане корта а лестощ.

— Сагот ма де Iа, Шацина. Тхо хьа кIаьнкига хьожаргда, верза а вергва.

Чэнь Шана Шацина мархIара кIаьнк хьаийцар, шоай палаткачу а вихьа, матта Iовиллар. Сяо Лис цу сахьате аптечка хьа а йийла, цучура хьаийца термометр оттайир кIаьнка. Температура 39,1° яр. ДIайхача хичу йоша а яь, кIаьнка таблетка молайир цо.

Шацина палаткачура араяьлча, Чэнь Шана хьаьттар Сяо Лига:

— Миштав кIаьнк, лазар кхераме дий?

— Температура йоккха я, во хьал да кIаьнкига, со кхер кIаьнках. Укхаза молхаш кIезга я вайга,— сихха аьлар Сяо Лис.

— Экспедицера лор воалавича фу дар хьох-аьнна хьаттар Лю Чан-хайс.

— Бакълув! Лор воалавича бакъахь ва. Мала гIоргва лор воалаве?

— Со гIоргва — аьнна, кулг эйдир Сяо Лис.

— Сяо Ли гIоргва.

— Говр майода гIолахь. Бус а тIехьа ваха везаргва.

— Из вахийтача бакъахь вац,—Сяо Ли вахийта раьза вацар Тубсин,— цига со вахийтал шоай. Сяо Лина никъ бовзац, из тувлавала мег.

Юххера а, Тубсин вохийталга чIоагIдир цар. Ах бийса яьлча тохкамаш деш йола экспедици латтача дIакхаьчар из.

* * *

Шан яхача лоро ше дикка хьежа ваьлча, маха техар кIаьнка.

Лор ше накъа воккхаш, экспедицен начальника аьлар лорага:

— КIаьнк верза а вий мара, юха ма верзалахь.

Цудухьа лор отряде висар. Сяо Лис ший меттагIа кIаьнка майиги бир. Отряде мел вар бийсан цхьацца ураIеш вар Мэнбэйна юхе. КIира доаллашехь, Мэнбэй вийрза а вийрза, шийна саг бIарахьежача вела къежар. Да-нана, Аобулу а Шацина а, боарамбоацщаш, гIаддахадар. ЧIоагIа баркал йоахар цар отряде бараштa.

Шацинас, гIадъяха елха а елхаш, аьлар:— Со дийна мел я, шо дицлургдац сона.

Аобулуйси Шацинаси сай бийр цхьан дийнахь. Из сай бахьаш шоаш цIабоагIаш, шойла дага а баьяна, из сай отрядерча новкъосташта бохьийталга чIоагIдир цар.

Цхьабакъда, уж цIабаьхкача, отряда палатка яцар. Аобулуй дезала Iодика ювца ца кхувш, отряд делкъа хана дIаяхаяр.

— ДIабахаб дика нах, вайна декхар тIа а дусаш,— хала а хеташ, йоахар Шацинас.

* * *

Ах бутт баьннача гIолла зIамигача хин берда йисте Аобулуи Шацинеи Чэнь Шана отряда тIакхаьчар. Чэнь Шана хаттар дир царга.

Аобулуйс, Чэнь Шана гIайгIанерча юхьага а хьежа, хаьттар цунга:

— Могаш веци хьо?— аьнна.

— Могаш-м вар со. Кхо новкъост вейнав тха, диъ ди да тхона уж хьалаха ца мога.

—Диъ ди да ях?— юха а чехкка хаьттар Аобулуйс.

Шацинас сатем бейна бIарга цIацкъамаш деттар.

— Аобулу, уж хьалаха тхона новкъостал дулургдий хьога?— хьаттар Чэнь Шана.

—Дулургда. Аз сайна могар дергда шоана уж хьалаха. Уж новкъостий хетаргахь мичахь къаьстаб хьа а алийта, шийна цар хьаеннача говра тIа а хайна, тувлабеннараш лаха вахар Аобулу.

Аобулуна чIоагIа дика йовзар хьу, из тувлалург вацар укхаза бIаргаш дувшадаь лийлача а.

Довкъагар довкъага вувлаш, хи тIара хи тIа водаш, дIохал а пхоратIа а листа хьу тохкаш, лийхар Аобулус тувлабеннараш.

ШоллагIча дийнахь делкъа хана чана тIакхаьчар из. Ча тIехьа яьлар Аобулуйна. Чанах кIалхар вала ший низ мелб говр хехкар цо. Юха тIа а вирза, хьожжаяь шозза топ кхессар цо чана. Букъах топ кхийта ча, увгIаш, эгIийча санна тIаедар Аобулуйна. Кхозза топ кхосоал мара кхоачам бисабацар Аобулуйга. Аобулус уйла йир: — Нагахь санна аз ча ца юй, цунах кхерам ба. Отрядацара кхо саг цIенах а кхетаргвац.

Говра тIера Iо а весса, хена тIехьашка а лежкъа, топ хьожайир цо.

Ча увгIаш, хьатIайолаелар; цIаьхка сеца а сеца, лаьтта Iойнижар из, юха а хьатIа кхоссаяла кийчлуш санна.

Аобулус кхесса топ чана кертагI кхийттаяр.

Ча, тохаенна Аобулу лечкъа латтача хена тIа кхоссаелар. Бокъабенна баьгIа хи, къарс оалаш, Iобожабир цо. Аобулуй новкъзара вала кхийр.

КертагIа топ кхийтта ча, гудар санна, Iокхийтар.

Аобулу а, низ беха, Iохейр. Сихденна детталора цун дог.

— Аобулу! Аобулу!— аьнна кхайкар цунга цхьа саг.

— ХIай?— иккха ший цIи яьккхача оагIорахь дIавирзар из.

— Тхо тувладеннад,— аьлар хьатIавенача саго.

Аобулус цо яхар кхетадацар. Цхьабакъда, цу миноте хьал а гIетта, мархIа иккхар Аобулу цунна. ПIелгашца из дIакхетавора цо, ше отрядера кхо саг лех яхаш.

Из мукъах тувлавеннача кхаьннех цаI хиннвавар. Вожаш зIамгича хин берда йисте ухкар, хьалгIовтта ца могаш кIалбиса. Диъ ди совх а яьккхай цар цхьаккха хIама ца дуаш. Еттача топа татеи чан увгIари хеза, ший бола низ ураоттабаь, гIетта Аобулу волча тIавенавар из.

Кхоккхе а отрядах юхакхийттар уж.

Чэнь Шана, Аобулу мархIа а велла, гIадваха дегI а эгаш, аьлар: «Баркал хьона, Аобулу».

Доазол дехьара

Американски халкъа граждански бокьонаш лораяра тІехь Нью-Йорке хинна США Компартен митинг

Нью-Йорк. (ТАСС). Нью-Йорке Карнети-Холл зала чу США Коммунистически партен цІи хеза деятелаш набахташкара хьахецар бахьан дукхача наьха митинг хилар. Митинга председатель хиннача Бэнджамин Дэвиса митинг хьаеллаш ше даьча къамаьлаца аьлар, Смита закона низ-Іоткъама кІал баьхкараш мукъабалар — коммунистий хинна ца Іеш, дерригача американски халкъа котало я.

«Дейли Уоркер» яхача газета редактор волча Гэйтс, «Смита закон хІанз а деннадац» аьнна, митинге мел хиннараш тешабир «Дейли Уоркер» кхыбола Смита закона низ-Іоткъама кІал латтараш мукъабахара кьовсаме кампани дІахьорг хиларах. Дукха ха йоаццаш набахтара мукъаваьннача негритянски лидер волча Петтис Перри аьлар, ВІашагІйоахкача Штатий берригача прогрессивни боламо хадданза кьовсам лоаттабе беза американски халкьа граждански бокьонаш лораяра.

США Коммунистически партен кьамий комитета цІерах кьамаьл дир Юджин Денниса. Цо моаршал хаьттар набахташкара мукьабаьннача коммунисташка, «шоай ха-вахар вай мехка, вай, класса, вай партен гІулакха дІаденнача нахага». США коммунисташ аьлар цо, хьалха санна «шоай марксистски-ленински принципашца, социализман идеящца тешшаме хьеж хургдолчунга».

США Компартен цІи хезача деятело Р. Томпсона аьлар: «Реакцена Коммунистически парти йохае цамагар» а, хІаьта социализман дуне дог эйденна хьалха додаш хилар а, «набахтара араваьнна бІаргадейча дог гІоз доал».

Томпсона аьлар: «Советски Союз керте латташ, социализман мехкашка бахача бІаь миллионаш хулча наха вай вахара хьала а, вай мехка халкъан хІара деннарча вахара а куца Іоткьам беш система хьалъяьй. Дунен тІа яржаш латтача социализман чІоагІоно, —аьлар Томпсона, — ВІашагІйоахкача Штатий болхлой класса керда перспективаш а хьахьийкхай».

Къамаьл дир Э. Г. Флинна а, дукха хайоаццаш набахтара мукъаваьннача профсоюза лидер волча Вейнстока а.

Э. Г. Флинн кхайкар Смита закона низ — Іоткьама кІал латтараш а кхыбола политически лийца нах а мукьабахара кхы а чІоагІах кьовсам лоаттабе беза, аьнна. Цо аьлар, «социализман коталонах, социализман идеех» чІоагІлуш латтача тешамца болхбе йолалу ше.

Болгаре Іаьржагl хий дарах зулам даьннача къахьегамхошта гІо дар

Болгаре дукха ха йоаццаш чІоагІа догІа делхарах йиъ районе доккха хий денад. Дохадаьд 3,5 эзар цІа, 8 эзар цІа толхадаьд, 40 эзар совх саг чу ваха моттиг йоацаш бисаб. Иштта чІоагІа зе даьд ялтийна а, цІера машина наькъашта а, тІаьшта а, тІонаькъашта а.

СССР ЦІеча Крестеи ЦІеча Ахбеттеи обществай союза Исполнительни комитета Президиумо соцам баьб Болгарерча хина кІал бисача наха новкъостал дарна.

СССР ЦІеча Крестеи ЦІеча Ахбеттан обществай союза Исполнительни Комитета Президиумо тІалаьцачул тІехьах исполкома председатела профессора Г. А. Митеревес телеграмма яхьийтай, Болгарерча ЦІеча Креста председателга доктор Коларовга. Цу телеграмма тІа яздаь да:

СССР ЦІеча Крестеи ЦІеча Ахбеттеи обществай Исполнительни Комитета Президиума, общества миллионий доакъошхой цІерах шун мехка массехк район дІалоацаш Іаьржа деначa хиво болгарски халкъа а берригача мехка а зе дарах тхоашта халахеталга дІахойт цІенош доацаш кІалбисача наха аттагІа хилийга Президиума Исполнительни Комитета яхьийта лаьрхад Болгарерча ЦІеча Креста молхаш, тІаюха хІамаш, юврглаш, стандартни цІенош, кхы а дукха хІамаш, еррига а 5 миллион мах болаш.

ЧІоагІа лов тхона советски адамаша, шоана деча гІонца, шоана хинна зенаш а шун мехкага кхаьча во а сихах дІадаккхара новкъостал хулга.

Азени Африкани 21 мехка ООН-гара дехар

НЬЮ - ЙОРК. (ТАСС). ООН-е болх беш бола Азени Африкани 21 мехка викалаша шоашта юкъе Афганистана, Египта, ХІинде, Индонезен, Японен, Сирен, иштта кхы мехкий викалаш а болаш ООН-а генеральни секретарага письмо яздаьд, шоай паччахьалкхенаша аларах ВІашагІа кхийттача Къамий Организацен Генеральни Ассамблен XII-ча сессе Алжирах дола дувцар оттадар дехаш.

21 мехка викалаша шоаш яздаьча записка тІа йоах, ООН-н XI-ча сессе тІа Генеральни Ассамблеяс шийи резолюцен тІа яздаьдар ООН устава принципашка хьежжа маьрша, демократически, нийсхонца къоастадергда Алжира дош аьнна. Цхьабакъда, XI сесси хиннача хана денз шийи членашкара — паччахьалкхенашкара ООН-га хьаккхаьча хІама дац из резолюци кхоачаш яра тІехьа, ер ма дий аьнна, прогрессивни гІулакх даь.

«Къаьгга ма дий,— йоах письмо тІа,— Алжире Іазап а наьха балара дІахо додаш, цунца дувзаденна гІайгІа сов йоалаш латтача хана, 1957 шера 18 феврале Генеральни Ассамблес шийи резолюцен тІа яздаь сатешам боахалга. Иштта хьал эттача хана Алжира дош юха а дувца оттадар ца дезаш хулалургъяц Ассамблея».

Французски компартен цІеношка чухьелхар

ПАРИЖ, (ТАСС). «Юманите» яхача газета яхача тайпара, 21 июле хьалхарча бус Ниме яхача городе (депортамент Гар) фашисти элементаша французски компарте доал деш долча цІеношка граната чукхеосай. ЦІеношта доккха зе даьд.

Къулбехьа—Малхбоален Аравен къамий гІовттар шерлуш латт

Каир, (ТАСС). Бахрейнера ухача информацеша яхачох, Англес гІо деча Маската султан волча Саид Бен-Тимура духьал гІайттача Іарбий къамаша лоархІаме толамаш даьхад английски эпсарий командa а еш долча султана эскарашта духьал, хІаьта Омана имамата територен лоархІаме дакъа контроль еш а да уж. ГІайттачар каралаьцай Омана къаьна столица гІала Назва, кхыйола нах баха пунктащ а, царна юкъе гІала Ибри а йолаш.

Каире Омана имама Галеб Бен-Іаьлас яьча заявленес яхачох, беррига мохк лаьца гІовттар шийи хьалах а лерхІачох а, «шийи лоІаме валар даккха лоаттабу къовсам ба», хІаьта английски империализма а цун агенташтшта а духьал хьожадаь да.

Лондон, (ТАСС). Лондонски газеташа йоккха терко ю Къулбехьа — Малхбоален Аравн хиннача гІулакхий. Газето йоах, гІайттачар каралаьца террритори йоккха йеце а, Омана къамаша лоархІаме а стратегически а долча наькъашта контроль лоаттаю. Уж наькъаш да Маскат Саудовски Аравеси Англеси къувсаш йолча Бурайли яхача оазисахеи, договор долча Омана княжествaехеи, дукха ха йоаццаш дукха маьхкадаьтта корадаьча территорехеи дІатохаш.

Султанас Саид Бен-Тимурас гІайттача къамашта духьал Англегара «чехка гІодар» дехаш хилар а хьоадаь, «Дейли телеграф энд Морнинг Ньюс» яхача газето язду, Султана «лоархІаме дола гІо хург хиларах темаш беннаб» аьнна.

«Дейли мейл» яхача Омана доазонтІа волча корреспонденто хоам бу, «английски фецара — эскара самолеташ Омане операцеш е йолаенний. Царца Омана договорни территори английски фецара — эскара базаш йолча кхы а тІеман низаш тІаккхувлаш латт.

Персидски залив берда йисте гІолла гІайттача къамашта духьал дала кийча дола английски гІашлой эскар гул луш латт, хІаьта нглийски тІема кемаша договорни Оман а Султанат Маскат а лораю».

Хоамо йоах, гІайттача Омана къамашта духьарча операцешта английски эскаро дакъа лацарах Англени Саудовски Аравени юкъера гІулакхаш ирлургда.

Цхьадолча газеташа Омане хиннача тІеххьарча гІулакхий хьакъехь лаьца духхаьла хьайоах, цу дерриганен юкъе яха маьхкадаьттаца йІаьхий йола Къулбехьа — Малхбоален Арави районаш шоай каралаца безам бола американски маьхкадаьттан монополеш я.

Французски компартен ЦК Политбюрос баь хоам

Париж, 25 июле, (ТАСС). Болхлой экономически хьал талхарахи хІамай маьхаш лакхдаларахи Франце забастовкаш шерлуш латт. Масса банкерча гІулакхерхой забастовкаш йолаенна кхо кІира даьннад. Металлургически, текстильни промышленностера болхлой тамошен Дюнкерка, Марселя Лилля, Нанта, Мюлуза предприятешка дукха болхлой забастовкаш еш ба. Газовой электрически промышленностерча, цул совх паччахьалкхен гІулакхерча нахеи болхлошеи балха алапеш лакхде йоах.

Французски болхлой шоай бокъо бахьан лоаттабеча кердача къовсамах лаьца французски коммунистически партен ЦК Политбюрос заявлени араьккхай, цу тІа дувц, Французски мехка итт — эзараш къахьегамхоша забастовочни къовсам лоаттабелга а шийи царца цхьоагІо хилар а. Забастовкаша хьахойт, йоах заявленес, паччахьалкхен политикана болхлойи гІулакхера нахи раьза ца хилар, къаьстта Алжирерча тІема. Шийла хьалха хиннача Ги-молле политика а йицъеш, Буршес-Монури паччахьалкхен политика тха мохк финансови а экономикан а кегарчу буг. Дукха рузкъа дІадехача Алжирерча тІема политикас инфляци хулаш мах лакхбеш къахьегамхой хІама эшара хьал лоху.

Политбюрос язду кхы политик лело мегаргхилар, боахам коттбаларах йола политика. Цу гІулакха Алжире машар оттабе беза, тІемага дохийта рузкъа чІоагІа лохде деза, тІемах бІаьхий хулача нахаи бІаьхичарнеи духьалара а политика оттае еза. Цу гІулакха хаккха ца хиннача тайпара болхлой класса цхьоагІо хила еза — йоах ФКП ЦК политбюрос — Цун духьа французски партес раьза йолаш моаршал тел вежарий санна вІашагІкхийттача къахьегамхоша массане а юкъара къахьегама конференцеи чуйоагІаш йолча профсоюзашеи лоаттабеча къовсама французски христиански къахьегамхой конфедерацни «форс уврлерней».

ФКП ЦК политбюрос оттабаьча соцамо дех «еррига организацеши активисташи коммунисташи — членаши парментa болхлой классо ше дехаш дола хІама хилийтарна лоатаабеча къовсама кхы а чІоагІах гІо делга».

Тхоугга язду

Берригача мехкаца

Беррига советски мехкара къахьегамхой санна, Сийлахьдоккхача Октябра цІайна шоай балха сийленца накъа бахарна кийчо еш ба вай Нохч-ГІалгІай республикан художникаш а.

ХІанз кастта Шолжа-ГІали тІа хьаелларгйолча республикан художественни выставке цар къахьегамхошка хьокхаргда шоаш деш дола творчески диках дола балхаш. Цига хьахьокхаш хургда художника Ф. Н. Сачкос даь, $3 \times 1{,}5$ м. доккхал дола «Кенигсберга штурм» яха исторически доккха картина, вай республикан Іаламан сурташ, иштта Шолжа-ГІали индустрен моттигий сурташ а. Выставке хургда художника Г. Д. Авсаджановс дилла казакий цІеча партизаний отряда командир хиннача Дьякова портрет. Художника С. М. Сухоруковс гойтаргда выставке шийи «Каргалинский гидроузел» яха картина.

Выставке дакъа лоацаргда скултораша. И. Г. Твердохлебовс гойтаргда выставке «Республикан сийлахь хьехархо йолча Филимонова портрет», «Комсомолка», «Наташа» яха шийи скульптурни балхаш. Скульптора Остаповс кийчдаьд выставканна «Серго Орджоникидзе бюст», «Станиславске портрет» и. кх. д. а балхаш. Иштта кхы бараша а, 20-нел тІех саго дакъа лоацаргда выставке.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дизара цІайн хьамара, художника Сачкос деш латта цхьа картина исторически боккха лоархІам болаш да. «Беликова тІаь тІа хинна тІом» аьнна цІи тиллай цох автора. $4 \times 1{,}5$ м. да цун доккхал. Цо хьахьокх, Граждански тІема хана, Шолжа-ГІали тІа нохч-тІалгІай къахьегамхошеи Шолжа-ГІалан пролетариатои кІейча гвардейцашца, моастагІчун бандашца советий Іаьдал бахьан лоаттадаьча тІемаех цхьа дакъа. Иштта сакъердаме да Г. Д. Авсаджанова деш латта «С. Орджоникидзе цІеча партизаний штабе» яха картина а.

Укх сахьате республикан художникий балха новкъарло еш да выставка оттае моттиг хІанз а вІаштІехьаяьнна ца хилар.

Ше декхарийла йолча органо, махулла, теркам тІа а бахийта, гІо де деза художникашта, выставка оттаейта а, иштта кхы вай республикан къахьегамхошта хьалхашка шоай сийлахь декхараш царга кхоачашдейта а.

К. Ч.

Шолжа-гІали автотранспорта шофераш

Дукха ха йоаццаш Шолжа-ГІали тІарча автотранспорта конторах хьаккхийттай МогІалбика районера автотранспортни колонна. Цу колонна шофераштa юкъе дукхах бараш нохчийи-гІалгІайи ба. Казахстане а шоферий балхаш даь дика говзал йолаш ба царех дукхахбараш. Верригаш а нохч-гІалгІай ялхайтта маІа-саги кондуктори балхаш тІа ши кхалсаги я. БІайхача безамца, балха тІа шерра социалистически яхье бовларца дакъа лоац цар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен шовзткъа шу дузаш сийлен толамаш дахарна. Уж кхе аш ба дукхахи дикахи къахьегаро вай республика сихах юхаметта отторг хиларах.

Къаьстта а диках производстве зелуш ба, нах дІа-юха кхувлаш йолча автобусаш тІа кондуктораш бола вай кхалнах. Газдиева Іайшети, Хаджимурадова Розаи. Эзар иийсбІаь шовзткъеи бархІлагІча шера денз член парте вола шофер новкъост Кортоев Хьамзати, шофераш Гетагазов Хьамиди, Саутиев Іазии, Боков Махьмади, Хамчиев Іаддал-Салами, Алероев Мухарбики, иштта кхы а дукхха бараши. Царца яхье а баьнна дикача толамащеи шийгара балха тІа масал гойташъи хала беза кхыча производствашка балхаш деш бола нохчий-гІалгІай кхалнахи маІанахи.

А. ДОДОВ.

Сихбе стадион хьалъяра болх

Ацетоно-бутилови заводе комсомольски организацен секретарь волча новкъост Окшен В. И. йоах, 1957-ча шера цхьайтлангІча июле ССКП Сталински партени райкома тІадиллар новогрозненски теплоэлектроцентрелен, новогрозненски нефтеперебатывающеи, ацетоново - бутиловин заводий директораштa «Киров» цІерах йолча поселке стадион юллалга. Цу хана ден 2 кІира дала доал. Цхьабакъда, цу заводa директораща стадиона гІулакха тахханалца даь хІама дац.

Цу ххаь заводе балхаш деш дукха кагийрхой, мехкарий, царна юкъе дика спортсменаш, разрядникаш ба. Цар чІоагІа безам ба спортан гІулакхаш леладе.

Из стадион ца хиларах спортан болх сеца латт.а Кагийрхоша дехар ду шоай поселке стадион йиллa яхаш. Цу поселкера «динамо» яхача стадионе ваха 10 км, хиллал гаьна я. Спортан гІулакх леладе моттиг ца халарах цу поселкерча кагийча наха балхах мукъа йола ха сакъердам боацаш дІайода.

А. О. МАЛЬСАГОВ.

ХИННАР

Автомобиль ложкъаяр

Пенсионер вола Антонов Георги Никифорович венав воІ волча шийи машинаца «Москвичаца». Черсашкахьара Шолжа-ГІали тІа. Автомашина бийсан коа йитай цо. Георгий Никифорович ах бийса яьлча араваьннав машин латтий хьажа, машин йоацаш хиннай.

Цо шийна хайначул тІехьах чехка дІахайтад милицен отделене машин ложкъаяь хилар, цар цигара дІахайтад республикански милицен чурча гІулакхий управлене. Управленерча дежурнес чехка милицен отделенешка дІахайтад масса метте новкъа ха оттаде аьнна. Цо дІахайтад машина номер а марка кхы йола белгалонаш а.

Сунженскера бийсан кхо сахьат даьлча телефон техар милицен отделенера.

Отделене дежурни волча лейтенанта Чапаевс хоам бу. Автомобиль кораяьй. Ложкъаяьраш лийцаб. Машин ложкъаяраш хиннаб цхьаннахьа болх ца беш бола Жеряков Виктор, Высоков Владимир царна новкъостал деш хиннаб «Красный молот» завода болхло Ахтенев Александр, Грозненски МТС тракторист Моргунов Анатолий. Ложкъаяраш хьалийцаб, уголовни бехктокхаме озаш ба.

РЕДКОЛЛЕГИ.

ЕГИПЕТСКИ РЕСПУБЛИКА ШИЙ СУВЕРЕНИТЕТ ЛОРАЕШ Я

ХІара халкъа вахарчухь цун исторически дегІадара керда этап оттаеш хІамаш хул. Иштта дарех цаІ да 1952-ча шера Египте хинна революци, тахан пхи шу далар дездеш йола. Мехкачухь дохкаденна лаьтта паччахьа Іаьдал дІадаккхара а республика оттаяра а никъ хьабийллар цо.

Египет гІана тІехьа гІа боаккхаш дІадоккхаш йоал колониальни низ Іоткъамах юхе дисьраш. Пхи шу-дукха ха яц, цхьабакъда, цу хана дукха хІама хувцаденнад Египта халкъа вахарчухь. Іарбий Малхбоале латтача империалистaшта духьаларча къовсама тІа хьалха латташ йолча цун даьхен сий дистаь царгдоацаш лакхденнад.

Дизза шу хьалхах, шийи мехка суверенитет чІоагІъяра политика дІахо а хьош, Суэцки канала доал деш хинна капиталистий мехкий кампани дІа а йоккхаш, Египта паччахьалкхено из канал шийи доалахь дахийтар. Канал Египта администрацен бе деллар.

Египта уж законах деш хинна гІулакхаш Іарбий халкъаша могадаь а ца Іеш, дерригача дунен тІа мел долча мехкий хьалха латтача, нийсхо езача наха а могадир. ХІаьта империалистий стане цу гІулакхаша дорхал гІоттайир. Дахача шера 30-ча октябра бус Израила Египтаца тІом бе болабир. ШоллагІча дийнахь Египта городашта тІа гІолла хьувзаш англо-французски авиаци яр. Египта беш кхерам боаццашехь, тІом болабе бахьан доаццашехь, йолаяьча кхаь паччахьалкхен агрессена духьал отта дийзар Египта халкъа. Египта кортамукъала бола кхерам кхы а тІех боккхар мехкачухь кийчьеш хиннача переворото.

Дика довзаш да, Египта духьалара империалистически авантюра (кхераве гІортар) сий доацаш ехалга. Историен чарх юхакхосто гІийртача, юхерча малхбоале колониальни бокьонаш юхаоттае гІийртача, корзах баьннача колонизаторий акт яр ив.

Гуччахьа йолаяьча тІема агрессена меттахьа а теха Египта хаьдда тІаэцанзар «Даллеса-Эйзенхауэра хьехам» — из американски империализман керда колонизаторски план. «Лук» яхача американски журнала корреспондента ше еннача интервью тІа президента Насера аьлар: «Шоанеи шун союзникаштеи юкьера кьоастам укхах латт, ужаш тхо боамбашца хІалакде беннабар, хІаьта шо гІерт «машарца» из де — экономически тхо тоІадарцеи моцалцеи...»

Паччахьа Іаьдали, дукхха феодальни гІулакхаши дІа а даьха, Египта паччахьалкхе аграрни реформа е йолаеннай. ЛоархІам боллаш лаьттах арендах тела мах лохбаьб, паччахьа дезала боахам хьа а баьккха халкъанна пайданна бахийтаб, 500 эзар совх феддан (феддан — 0,42 га я) помешикий лаьтта ахархошка дІаденнад, юртабоахаман кооперативаш хьае новкьостал ду. Батракий профсоюзашка вІашагІ кхета бокъо яьннай.

ХІанз яьссаленашкара лаьтташ кара а дерзаду, яьссаленашка хий тІа дилара лоархІамах феллахашта (Іарбий металл—ахархой) лаьтташ а декъ. Ат,— Тахир яхача провинце 1 млн. 200 эзар феддан лаьтта карадерзаде лерхІаш да, цо дикка шердергда Египта.

Мехка вІашгІтехай планаш увттаю национальни совети национальни производство дегІа йоалаяра лакхера совети. Цо могайир Египта электрификацен план, хІанз йола электростанцеш шерье йолаеннай из. ХІанз план я Нила тІа Асуана районе укх юххерча итт шера лакха сунт тоха шийца гидроэлектростанци а йолаш, цу электростанцес еррига Египте 1948-ча шера луш хиннaчул иттаз дукхах электроэнерги лургья. Из лакха сунт елла яьнначул тІехьах хий тІа дехкача а пайда ийбеча а лаьттан духьал 2 млн. феддан тІаккхетаргья, лоархІам боллаш дола яьсоален дакьа зизаш теха бешамаш а хинна дІаовттаргда.

ЛоархІаме да республиканcки Египта социальни-культурни гІулакхий толамаш укх тІеххьарча шерашка Египет йолаеннай дуккха дарбан учреждeнеш, дешара заведенеш, юртара клубаш хьалъе. ХІанз тІеххьарча массехк шера хьаьй керда, кхоъ университет, итташ йола юкъера школаш, специальни дешара заведенеш, эзараш юххьанцара школаш.

Советски Союзо а халкьа демократен мехкаша а кхетаду Египет нийса бокъонаш йолаш, вІаьший пайда бувлаш, гІулакхацара барт-цхьоагІо дегІаяра политика дІаккхахьа гІерташ хилар. Республикас хІама ца эшаш социалистически лагера дерригача мехкашца вІаьший пайдане йола, базара а платежни а барташ даьд.

Цу мехкаша Египета юртабоахаман продукташца, кертера боамбеца, хувцаш цун мехка экономика дегІайоалаярна хиланза даргдоаца товараш а, оборудовани а, малхбузен мехкаша Египета экономика дегІа ца ейта гІерташ цунга йохка ца туга: машинаш, станокаш, промышленни оборудовани, металлаш, химикаташ, хьун материалаш, мехкадаьтта, лаьтта тоаду молхаш лоаттаду; Египта Іилман — технически новкъостал ду. Халкъан демократен мехкашкарча квалификаци йолча специалисташа дизза дакъа лоац керда заводаш, фабрикаш, наькъаш хьалдеча. Советски Союзо Египта технически новкъостал ду Каире ядерни физикан лаборатори хьалъе а, маьршача гІулакхашца атомни энергех пайда эцаргбола балхаш де а.

Укх шера 1952 шерарча революцен дезача денца нийслуш да Египта халкъа вахарчухь лорхІам боллаш хиннача хІаманца — массане юкъара кхаж тоссаш хержача, национальни собранен хьалхара сесси хьаелларца. Национальни собране 344 депутат ва, царха шиъ кхалсаг я — из мехка исторенчухь хиланза дола бакъдар да.

Советски нах дог раьза долаш хьеж халча колониальни-империалистически низ — Іодкъама кІалхара даьннача, шоай лоІамех а кхычарна кара доацаш а дегІадоагІача халкъий толамашка. ХІара мехка цу наькъаца мара дІадоккхалургдац ше тІехьабисар, дегІадоалалургдац экономика а культура а.

Массаза а Советски Союз хиннай, хІанз йолаш а я, тІехьа тІа йоагІача хана хург а я империалистически агрессена духьал къувсача, колониализман а хоарцоний а юхедисаьраш чехках дІадаха гІертача халкъий доттагІа. Советски Союзо новкъостал а даьд, дерг а да кхычарна кара ца хилар а шоай суверенитет а чІоагІъеш доахкача халкъашта, цар боахам дегІабарна, цар дерригача мехкашта юкъе машар а цхьатарра бокъонаш йола барт — цхьоагІо а хиларна тІехьа лоаттабеча къовсаман тІехь, мехка юкъарлен лоаттам къестош а доацаш. Уж Ленина вІаьшагІъехка арахьарча политикан принципаш Советски паччахьалкхен дохалургдоаца закон да, советски халкъо шийи лерраргІа дІа а кхихьай, дІахо дІа а кхухьаргъя машар беза ленински политика.

РЕДАКЦЕН АДРЕС: Шолжа-гІала, Красни фронтовикий улица, № 23. Телефон 2-30-91.

СФ01951. 11-ча августа 1918-ча шера цІерагl йола типографи. № 5516